

Lucien van der Walt, 2015, “Εξουσία – Επανάσταση – Αναρχισμός” - Το ζήτημα της ειδικής αναρχικής πολιτικής οργάνωσης

Το παρακάτω κείμενο παρουσιάζεται χωρίς τις υποσημειώσεις για την ευκολία ανάγνωσης, μιας και το κείμενο είναι αρκετά εκτενές. Οι υποσημειώσεις θα παρουσιαστούν σε μελλοντική έντυπη έκδοση του κειμένου.

Στο συγκεκριμένο κείμενο ο Lucien van der walt εξετάζει περαιτέρω τα ζητήματα που είχε αρχικά αναλύσει στο κείμενο του “Αντιεξουσία, Συμμετοχική Δημοκρατία, Επαναστατική άμυνα: Συζητώντας περί μαύρης φλόγας, επαναστατικού αναρχισμού και ιστορικού μαρξισμού”, το οποίο είχε εκδοθεί στο περιοδικό International Socialism: a quarterly journal of socialist theory, no. 130, pp. 193-207

Αναλυτική απάντηση στις θέσεις του κειμένου “Διεθνής Σοσιαλισμός: Συζητώντας περί εξουσίας και επανάστασης στον αναρχισμό, την μαύρη φλόγα και τον ιστορικό μαρξισμό”

Μαύρη Φλόγα, συζητήσεις εντός του αναρχισμού και του συνδικαλισμού και το ζήτημα της ειδικής αναρχικής πολιτικής οργάνωσης

Έχοντας ήδη αναφερθεί στην FAI, θα απαντήσω στον ισχυρισμό του Paul, σύμφωνα με τον οποίο οι αναρχικοί αρνούνται την ανάγκη ύπαρξης μιας συγκεκριμένης πολιτικής οργάνωσης, η οποία μπορεί να παρέμβει εντός του ταξικού αγώνα. Εδώ ο Paul χρησιμοποιεί ως πηγή τον Λένιν, ο οποίος και ισχυρίζεται, πως οι αναρχικοί βασίζονται σε μια εσφαλμένη γενίκευση, σύμφωνα με την οποία οι αναρχικοί λόγω της κριτικής τους στις πρακτικές των ρεφορμιστικών πολιτικών κομμάτων προχωρούν σε μια γενικότερη απόρριψη οποιασδήποτε προσπάθειας δημιουργίας πολιτικών οργανώσεων. Τέτοιες προσπάθειες, θεωρεί (ο Λένιν), πως είναι απαραίτητες για την σύνδεση των ταξικών αγώνων και του αγώνα για ιδεολογική αποσαφήνιση και για ένα επαναστατικό σχέδιο.

Κατ’ αρχήν, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές δεν είναι “με κανέναν τρόπο αντίθετοι στον πολιτικό αγώνα”, αλλά απλώς διευκρινίζουν πως ο αγώνας αυτός “πρέπει να έχει την μορφή της άμεσης δράσης” με επίκεντρο τα συνδικάτα. Ποτέ δεν αρνήθηκαν τους πολιτικούς αγώνες, όπως τους αγώνες ενάντια στις πολιτικές του κράτους προς τις κοινωνικές και πολιτικές ελευθερίες. Αρνήθηκαν την “πολιτική δράση” υπό την συγκεκριμένη έννοια της χρήσης πολιτικών κομμάτων και του κρατικού μηχανισμού για την χειραφέτηση. Στη θέση της “πολιτικής δράσης”, τόνισαν και πρότειναν την αυτενέργεια και τον αγώνα από τα κάτω ενάντια στην άρχουσα τάξη. Η πρακτική των πολιτικών κομμάτων ήταν αναποτελεσματική, και προκαλούσε διαφθορά καθώς και ιδεολογική σύγχυση. Οι “λαοί οφείλουν να έχουν όλα τα πολιτικά δικαιώματα και προνόμια” που απολαμβάνουν “όχι κάτω από την καλή θέληση των κυβερνήσεών τους, αλλά μέσα από τις δικές τους δυνάμεις”.

Όλοι οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές τονίζουν την σημασία των επαναστατικών ιδεών ως βάση για ένα επαναστατικό κίνημα, μιλώντας για την ανάγκη για έναν “ριζικό μετασχηματισμό των αξιών”, και μια “επαναστατική φαντασία”. Οι “υλικές προϋποθέσεις” και οι “ανάγκες” του λαού δημιούργησαν, σύμφωνα με τον Μπακούνιν, έναν θεμελιώδη ανταγωνισμό στον καπιταλισμό, τη φεουδαρχία και το κράτος, και μια επιθυμία για “υλική ευημερία” και “μια ατμόσφαιρα ελευθερίας”. Αυτό όμως δεν είναι αρκετό, μιας και η μιζέρια δεν οδηγεί στην επανάσταση. Ο λαός είναι “απογοητευμένος και μαστιγωμένος από την φτώχεια”, όμως ακόμα και στα βάθη της “απόλυτης φτώχειας” συχνά “αδυνατούμε να δούμε σημάδια αντίδρασης και μαχητικότητας”, και ακόμα και αν αυτά υπάρξουν, πολύ σπάνια έχουν ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση από την υπάρχουσα τάξη.

Αυτό το οποίο λείπει είναι “μια νέα κοινωνική φιλοσοφία”, μια “νέα πίστη” στην πιθανότητα μιας νέας κοινωνίας και στην ικανότητα των απλών ανθρώπων να δημιουργήσουν μια τέτοια κοινωνία. Μια επαναστατική αντικουλτούρα που να ενσαρκώνει αυτή την “νέα πίστη”, και να ξεχωρίζει τις επαναστάσεις από τα σποραδικά ξεσπάσματα και εξεγέρσεις. Οι επαναστάσεις ενσαρκώνουν, επέμενε ο Κροπότκιν, “την γέννηση εντελώς νέων ιδεών, σχετικά με τις πολλαπλές συνδέσεις και συσχετισμούς εντός της κοινωνίας, αντιλήψεις που γίνονται σύντομα πραγματικότητα, και στη συνέχεια αρχίζουν να εξαπλώνονται μεταξύ των γειτονικών λαών, συνταράζοντας τον κόσμο και δίνοντας στην επόμενη γενιά τα σύνθημά της, τα προβλήματά της, την επιστήμη της, τις γραμμές της οικονομικής, πολιτικής και ηθικής ανάπτυξης”.

Ο αναρχισμός και ο συνδικαλισμός, συνεπώς, δεν μιλάνε για κάποιου είδους αριστερό οικονομισμό, ούτε πιστεύουν πως οι επαναστάσεις συμβαίνουν αυτόματα χωρίς συνειδητές παρεμβάσεις. Η βασική ερώτηση που απασχολεί το κίνημα είναι το πώς μπορούμε να πολεμήσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην μάχη των ιδεολογιών, καθιστώντας τον αναρχισμό “σύνθημα” μιας νέας εποχής, με έναν τρόπο που να εμποδίζει την μαχόμενη μειοψηφία των συνειδητών επαναστατών να μετατραπούν ή να συμμετάσχουν στην υποκατάσταση και/ή στην δικτατορία του λαού. Όλα αυτά, φυσικά, δημιουργούν το ερώτημα του εάν μια ειδική αναρχική/ συνδικαλιστική πολιτική οργάνωση είναι αναγκαία, και αν ναι, πως θα έπρεπε να δομηθεί. Ο Paul έχει δίκιο στο ότι υπάρχει μια τάση εντός του αναρχισμού που διαφωνεί με την ανάγκη ύπαρξης οποιασδήποτε ειδικής πολιτικής οργάνωσης, όμως αυτό δεν σημαίνει πως αυτή η άποψη πρέπει να θεωρηθεί πως εκφράζει τον αναρχισμό και τον συνδικαλισμό ως σύνολο. Ο Paul αναφέρεται σε μια θέση πάνω σε ένα σύνθετο ζήτημα και διάλογο, την οποία και παρουσιάζει ως την οριστική και απόλυτη αναρχική θέση πάνω σε αυτό το ζήτημα, πράγμα το οποίο δεν ισχύει προφανώς. Πολλοί (όπως ο Serge) πιστεύουν πως η προπαγάνδα είναι αρκετή για να κερδίσουμε τις μάζες, και πως δεν υπάρχει ανάγκη για την ύπαρξη ειδικής ελευθεριακής πολιτικής οργάνωσης για την εκπλήρωση αυτού του στόχου, θα μπορούσε να υπάρχει κάποια συνεργασία, αλλά μόνο μέσω ανεπίσημων διαδικασιών. Τα προβλήματα της άτυπης οργάνωσης ή του “αντιοργανωτισμού” είναι αρκετά γνωστά, και δεν θα τα επαναλάβω εδώ.

Μια άλλη θέση, η οποία συνήθως υποστηρίζεται από ένα μέρος των συνδικαλιστών, είναι πως δεν υπάρχει ανάγκη για μια ειδική ελευθεριακή πολιτική οργάνωση, γιατί η ιδεολογική μάχη μπορεί να επιτευχθεί από τα συνδικάτα και άλλα μαζικά κινήματα. Δεν αρνούνται την ανάγκη για πολιτική δράση, ούτε αγνοούν το κράτος όπως έχουν κατηγορηθεί από μερικούς. Αντιθέτως, επιμένουν πως τα επαναστατικά συνδικάτα πρέπει να λάβουν μέρος στα ευρύτερα λαϊκά κινήματα και στις αντικουλτούρες, πως πρέπει να συνδεθούν με άλλες οργανωμένες λαϊκές ομάδες, και να ασχοληθούν με ζητήματα εκτός του χώρου εργασίας καθώς και πως πρέπει να δημιουργήσουν επαναστατική προπαγάνδα μέσω μαζικών εντύπων, θεάτρων, σχολείων και άλλων μέσων. Προσωπικά δεν θεωρώ πειστικό το επιχείρημα πως τα συνδικάτα είναι από μόνα τους ικανά για να επιτύχουν τα παραπάνω. Κυρίως επειδή τα συνδικάτα δεν μπορεί να είναι πολιτικά ομοιογενή, γεγονός που καθιστά απαραίτητο να υπάρχει μια ειδική αναρχική ή συνδικαλιστική πολιτική οργάνωση που αγωνίζεται για τον συνδικαλισμό.

Η τρίτη θέση είναι αυτή του οργανωτικού δυϊσμού: οι περισσότεροι αναρχικοί και συνδικαλιστές είναι αρκετά σαφείς στην υποστήριξη της ανάγκης για οργανωμένες, ειδικές αναρχικές, μαχητικές μειοψηφίες, που οργανώνονται σε πολιτικές οργανώσεις, και λειτουργούν σε συνεργασία με τις μαζικές οργανώσεις. Όπως τόνισε ο Μεξικανός αναρχικός Flores Magón, πρέπει να υπάρχει “μια ενεργή μειοψηφία, μια θαρραλέα μειοψηφία ελευθεριακών”, η οποία θα “κινήσει τις μάζες ... παρά τις αμφιβολίες των δύσπιστων, τις δυσσιώνες προφητείες των απαισιόδοξων και τις προειδοποιήσεις των ραδιούργων και των δειλών”. Ο κύριος διάλογος έχει να κάνει με τον τρόπο που αυτές οι οργανώσεις θα δομούνται και θα λειτουργούν, και αποτελείται από δύο βασικούς πόλους. Μια “συνθετική” θέση, την οποία υποστήριξαν αναρχικοί όπως οι Emma Goldman, Hatta Shūzō και Voline (Vsevolod Eichenbaum) και υποστηρίζει μια χαλαρή οργάνωση, σύμφωνα με την οποία όλες οι τάσεις του αναρχισμού και του συνδικαλισμού πρέπει να ενωθούν και να παραβλέψουν τις διαφορές τους. Το προφανές πρόβλημα είναι πως τέτοιες ομάδες θα στερούνται οποιασδήποτε θεωρητικής συνοχής και κοινών δραστηριοτήτων, θα έχουν ιδιαίτερη δυσκολία στην συγκέντρωση ή στην προτεραιότητα των μέσων και θα έχουν περιορισμένες δυνατότητες [88]. Εν αντιθέσει αναρχικοί όπως οι Μπακούνιν, Κροποτκίν, Μαλατέστα, Μακκίνο, Οϊτισίκα, Σίφου, και άλλοι ήταν υπέρ μιας “οργάνωσης των τάσεων” που στηριζόταν στην κοντινή πολιτική ενότητα και στην συλλογική πειθαρχία [89]. Ο Μπακούνιν υποστήριζε την οργάνωση βάση της κοινής ανάλυσης και αρχών και των συμφωνημένων στρατηγικών που πρέπει να υφίστανται “ανά πάσα στιγμή, και με προσεκτική τήρηση”.

Οι Μπακούνιν, Κροποτκίν και Μαλατέστα υπήρξαν όλοι μέλη της αναρχικής διεθνούς συμμαχίας της σοσιαλιστικής δημοκρατίας, που είχε μια ξεκάθαρη πλατφόρμα και ήταν ενεργή στην Πρώτη Διεθνή [91]. Χωρίς να θέλω να ανοίξω την συζήτηση πάνω στη σύγκρουση Μπακούνιν-Μαρξ, κάτι το οποίο θα απαιτούσε ένα ακόμα κείμενο, πρέπει να αναφέρω πως η συμμαχία δεν ήταν η απάισια επαναστατική συνωμοσία που ο Μαρξ, ο Draper και άλλοι θα ισχυρίζονταν. Τα μέλη της προσπαθούσαν να ενεργούν, σύμφωνα με τα λόγια του Μπακούνιν, “ως μεσάζοντες μεταξύ της επαναστατικής ιδέας και των ενστίκτων του λαού”, απορρίπτοντας “κάθε ιδέα της δικτατορίας και εξουσίας

ελέγχου και οδηγιών”. Για τον Κροπότκιν ήταν απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα “κόμμα” με “επαναστατική προπαγάνδα”, “πνεύμα και τόλμη”, για να “παρελαύνει στην πρώτη γραμμή, ώστε να πραγματοποιήσει την επανάσταση”[94] και επέμενε πως τα συνδικάτα συμπληρώνονται από το αναρχικό “κόμμα” [95], όπως και ο Μαλατέστα.

Η ελευθεριακή “οργάνωση των τάσεων” αποτέλεσε ένα σύνθετο χαρακτηριστικό της αναρχικής και της συνδικαλιστικής ιστορίας, αν και όροι όπως “κόμμα” έχουν απορριφτεί. Στην Ισπανία την Συμμαχία διαδέχθηκε η αναρχική οργάνωση της ισπανικής περιοχής, η Εθνική Ομοσπονδία Αναρχικών Ομάδων και η FAI. Στο Μεξικό υπήρξαν οι La Social, Luz, Lucha και οι Grupo Luz, στην Κίνα η Ομάδα του Shifu των Αναρχοκομμουνιστών Συντρόφων, που ήταν ενεργοί στα συνδικάτα, στην Ρωσία η ομάδα του Maximoff KRAS που λειτουργούσε στα σοβιέτ και στις εργοστασιακές επιτροπές, στην Ιαπωνία η Μαύρη Λίγκα Νέων στην Εθνική Ελευθεριακή Ομοσπονδία των Εργατικών Συνδικάτων (Zenkoku Jiren) στην δεκαετία του 1920 και 1930, και επίσης η Αναρχική Ομοσπονδία της Ουρουγουάης (FAU) που αποτελεί ένα αξιοσημείωτο μεταπολεμικό παράδειγμα και είναι ενεργή από το 1950 έως και σήμερα.

Μερικές Διευκρινίσεις: Η σχέση του αναρχισμού και του συνδικαλισμού με την “αληθινή δημοκρατία”

Ως μέρος των επιχειρημάτων του σχετικά με τον αναρχισμό και την πολιτική, ο Paul ισχυρίζεται ότι ο αναρχισμός αρνείται “την πιθανότητα μιας πραγματικής δημοκρατίας”, προσθέτοντας πως ο Μπακούνιν είχε “μια πολύ πιο γενική απόρριψη της δυνατότητας, πως η κοινωνία θα μπορούσε να εκδημοκρατιστεί”. Πόσο αληθινός είναι αυτός ο ισχυρισμός; Προφανώς, εξαρτάται από το τι σημαίνει η φράση “πραγματική δημοκρατία”, ο Μπακούνιν, ο Κροπότκιν καθώς και άλλοι αναρχικοί άσκησαν κριτική στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, καταδεικνύοντας την ως “μη δημοκρατική”. Ο Μαλατέστα δήλωσε πως “η κυβέρνηση όλων δεν είναι πλέον μια κυβέρνηση με την εξουσιαστική, ιστορική και πρακτική σημασία της λέξης”. Αντί να αρνείται (ο αναρχισμός) “την δυνατότητα της πραγματικής δημοκρατίας” -εφόσον με τον όρο “δημοκρατία” εννοούμε την κυβέρνηση του λαού- αποσκοπεί σε αυτή, απορρίπτοντας την “δημοκρατία” του κοινοβουλίου.

Ο Paul αναφέρει πως η “αναρχική εναλλακτική” της “δημοκρατίας” είναι “η επίτευξη της ομοφωνίας”. Συμφωνώ με τον Paul στο ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων στην βάση της ομοφωνίας πασχίζει να αντιμετωπίσει αρκετές διαιρέσεις. Όμως δεν μπορώ να δεχτώ σε καμία περίπτωση την άποψη του πως η “επίτευξη της ομοφωνίας” είναι σε οποιαδήποτε περίπτωση μια “εναλλακτική” στην “δημοκρατία”, μιας και είναι, στην πραγματικότητα, μια προσπάθεια μεγιστοποίησης της δημοκρατίας. Η προσέλευση μερικών αναρχικών από την διαδικασία λήψης αποφάσεων στην βάση της ομοφωνίας είναι ακριβώς αυτό που –όπως η Ruth Kinna, την οποία χρησιμοποιεί ως πηγή ο Paul σημειώνει-, φαίνεται σε αυτούς τους αναρχικούς ως το καλύτερο από τα “συστήματα δημοκρατίας”.

Η υπόθεση πως υπάρχει μια αναρχική ομοφωνία στην χρήση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στην βάση της ομοφωνίας είναι λάθος. Οι Μπακούνιν, Κροπότκιν, και Μαλατέστα δεν έκαναν καμία αναφορά σε αυτό, ενώ οι μεγαλύτερες οργανώσεις στην ευρύτερη αναρχική παράδοση–όπως οι συνδικαλιστικές ενώσεις-, όλες χρησιμοποίησαν την αρχή της πλειοψηφίας, και με τον ίδιο τρόπο έπραξαν και όλα τα μεγάλα συνέδρια αναρχικών. Αυτό συμβαίνει εν μέρει επειδή υπάρχουν σοβαρά προβλήματα με τη λήψη αποφάσεων βάση ομοφωνίας από δημοκρατική σκοπιά. Ο Paul σημειώνει πως η Kinna είναι πραγματικά επικριτική στο σύστημα λήψης αποφάσεων στην βάση της ομοφωνίας, και το ίδιο και η Μαύρη Φλόγα. Ακόμα και ο Uri Gordon, ο οποίος περιγράφεται από τον Paul ως “αναρχικός θεωρητικός” υπέρμαχος της ομοφωνίας, τονίζει πως η αρχή της ομοφωνίας ήταν “αρκετά ξένη” στους αναρχικούς μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960, και ακόμα και τώρα, πολλοί προτιμούν “την μορφή του διαλόγου και της ψηφοφορίας”. Βέβαια, όπως σημειώνει ο Paul, ο Gordon δηλώνει κατηγορηματικά ότι ο αναρχισμός δεν είναι “δημοκρατικός”. Όμως εννοεί ο Gordon αυτό που νομίζει ο Paul; Ο Gordon υποστηρίζει (σε πολύ ασταθείς βάσεις) ότι η δημοκρατία αποσκοπεί στις “συλλογικά δεσμευτικές” αποφάσεις, “υποχρεωτικές” για όλους, ενώ ο αναρχισμός στοχεύει σε κάποιο είδος “μη εξαναγκασμού”. Πράγμα που σημαίνει, πως δεν είναι καθόλου αντίθετος στην κυβέρνηση του λαού, αλλά το ενδιαφέρον του μάλλον επικεντρώνεται στην προστασία όσων διαφωνούν με τις αποφάσεις, των οποίων τα δικαιώματα οι ίδιοι νοιώθουν να παραβιάζονται αν αναγκαστούν να εφαρμόσουν τις αποφάσεις στις οποίες έχουν αντιταχθεί σθεναρά. Αυτό πρόκειται για μια υπεράσπιση των αντιρρησιών, η οποία βασίζεται σε μια βαθιά δημοκρατική ώθηση. Ο Paul παραθέτει τη γνωστή δήλωση του Woodcock, ότι ο αναρχισμός

είναι εναντίον της “δημοκρατίας”, επειδή αυτή μπορεί να παραβιάσει “την κυριαρχία του ατόμου”, όμως και αυτή η δήλωση ακολουθεί την ίδια λογική. Με λίγα λόγια και οι δυο (Woodcock και Gordon) χρησιμοποιούν τον όρο “δημοκρατία” αναφερόμενοι μόνο σε μια πιθανή δημοκρατική μορφή, την οποία κριτικάρουν μέσω μιας (ελαττωματικής) γραμμής δημοκρατικών επιχειρημάτων, πως οι “συλλογικά δεσμευτικές αποφάσεις” είναι εξαναγκαστικές για αυτούς που αποτελούν την μειοψηφία, και ότι ο εν λόγω εξαναγκασμός είναι πάντα ηθικά λάθος.

Αυτού του είδους οι σκέψεις έχουν μακρά ιστορία στον αναρχισμό, ο Μαλατέστα συνήθιζε να χρησιμοποιεί τέτοιου είδους επιχειρήματα. Πάραυτα, ο Paul θα έπρεπε να σημειώσει πως πρόκειται μόνο για μια πλευρά ενός ευρύτερου κινηματικού διαλόγου σχετικά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο πραγμάτωσης της “αληθινής δημοκρατίας” και, στην πραγματικότητα, με κανένα τρόπο της κυρίαρχης άποψης. Πολλοί, ίσως οι περισσότεροι, αναρχικοί θα είχαν ιδιαίτερες ενστάσεις με τις θέσεις των Gordon/ Woodcock, όπως δείξαμε στην Μαύρη Φλόγα . Δεδομένου ότι κάθε εθελοντική οργάνωση στηρίζεται σε κάποια βασικά σημεία συμφωνίας, ρητά ή κάπως αλλιώς διατυπωμένα, έχει εκ των προτέρων ως αρχή την “συλλογική δεσμευτική απόφαση”. Αυτοί οι οποίοι εισήλθαν στην οργάνωση έχουν εκ των προτέρων δεχθεί το γεγονός των “δεσμευτικών αποφάσεων”, αφαιρώντας οποιαδήποτε λογική βάση, για να δημιουργήσουν αργότερα μια αρχή “μη εξαναγκασμού”.

Αναρχικοί όπως ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν, επίσης επέμειναν πως οι αυστηρώς εξουσιοδοτημένες εντολές και η συνεχής λογοδοσία, και όχι η άρνηση της ευθύνης, είναι οι βασικές αρχές των ελεύθερων συμφωνιών και της δημοκρατικής πρακτικής. Η ελευθερία μπορεί να υπάρξει μόνο εντός και μέσω μιας δημοκρατικής κοινωνίας: “Η κοινωνία αντί να μειώνει ... την ελευθερία, δημιουργεί την ατομική ελευθερία όλων των ανθρώπων”. Έτσι ο Μπακούνιν ήταν πάντα “πολέμιος των ατομικιστών” που ισχυριζόντουσαν πως η ελευθερία σήμαινε απελευθέρωση από την κοινωνία και την ευθύνη [109], μια άποψη την οποία ο Κροπότκιν χαρακτήρισε ως “μισανθρωπικό αστικό ατομικισμό”. Αντίθετα, η “πραγματική ατομικότητα” μπορεί μόνο να αναπτυχθεί “μέσω της πραγμάτωσης της μέγιστης κομμουνιστικής κοινωνικότητας” , η οποία καθίσταται δυνατή από μια κοινωνία που μεγιστοποιεί την ελευθερία όλων μέσω της συλλογικής ιδιοκτησίας, της εθελοντικής συνεργασίας και της αυτοδιαχείρισης.

Η ελεύθερη ένωση και η εθελοντική συνεργασία είναι εφικτές μόνο όταν οι άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις τις οποίες και πραγματοποιούν, συμπεριλαμβανόμενης της ανάληψης άμεσης ευθύνης για την παροχή της εργασίας που απαιτείται για την εξασφάλιση της αναπαραγωγής των υλικών και πολιτισμικών συνθηκών για την “ατομική ελευθερία όλων των ανθρώπων”. Αυτή σημαίνει πως η δουλεία είναι το βασικό τμήμα που όλοι μας πληρώνουμε για την συμμετοχή στην νέα κοινωνία. Με άλλα λόγια, ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν επέμειναν πως τα δικαιώματα είναι άρρηκτα δεμένα με τις υποχρεώσεις, όντας “αναγκαίο” για όλους να συνεισφέρουν στην “κοινή ευημερία, στο μέγιστο βαθμό των δυνατοτήτων τους”. Αυτό το κοινωνικό όραμα της ελευθερίας συνεπάγεται ακριβώς τη διατύπωση, την οποία οι αναρχικοί είχαν από τους ουτοπιστές “από τον καθένα με βάση της δυνατότητες του, στον καθένα με βάση τις ανάγκες του”, η αλληλοβοήθεια είναι η βασική αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης, έτσι συνεπάγεται και το σύνθημα “κανένα δικαίωμα χωρίς καθήκοντα – κανένα καθήκον χωρίς δικαιώματα”.

Βέβαια σε μερικές περιπτώσεις, είναι δυνατό η μειοψηφία να είναι σε θέση να απέχει από την υλοποίηση μιας συλλογικής απόφασης, χωρίς να βλάψει την πλειοψηφία. Σε πολλές περιπτώσεις –ειδικά σε συλλογικές διαδικασίες παραγωγής και κατανάλωσης- η μειοψηφία θα πρέπει να περιορίζεται από τις από τις αποφάσεις της πλειοψηφίας, για να μπορέσει να διατηρηθεί ο δεσμός μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Σε αντίθετη περίπτωση θα δινόταν στην μειοψηφία ο διαρκής έλεγχος των αποφάσεων που αφορούν όλους, κάτι που δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί αναρχική αρχή. Η αρχή της ομοφωνίας στις συλλογικές αποφάσεις δεν λύνει αυτό το πρόβλημα, μιας και δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις σοβαρές συγκρούσεις, και δίνει σε μικρές μειοψηφίες τον αποτελεσματικό έλεγχο των αποφάσεων. Με την πλειοψηφική λήψη αποφάσεων η μειοψηφία δεν καταπιέζεται, μιας και τα βασικά της δικαιώματα της δικαιώματα προστατεύονται, και μπορεί ελεύθερα να προσπαθήσει να πάρει την πλειοψηφία με το μέρος της. Μια αναρχική κοινωνία “θα είναι γεμάτη από ζωντανές συζητήσεις και οργάνωση, το οποίο είναι ακριβώς ό,τι σημαίνει η δημοκρατία ως τρόπος ζωής”.

Εάν ο Gordon και ο Woodcock θέλουν να επιχειρηματολογήσουν πως οι ενέργειες που παραβιάζουν την ατομική ελευθερία είναι αντικειμενικά μετρήσιμες και διακριτές, πρέπει αναγκαστικά να υποστηρίξουν τα αντίστοιχα μέτρα για την αποτροπή πράξεων όπως ο φόνος ή η εκμετάλλευση. Αλλά αυτό απλά σημαίνει ότι παραδέχονται ότι η απόλυτη

“κυριαρχία του ατόμου” είναι ασύμβατη με τον ίδιο τον αναρχισμό. Σε μια αναρχική κοινωνία κανένα άτομο δεν έχει το δικαίωμα να παραβιάσει τις βασικές πολιτικές και κοινωνικές ελευθερίες κάποιου άλλου, και τέτοιοι περιορισμοί επιβάλλονται αναγκαστικά, όπου αυτό απαιτείται. Περιορισμοί πάνω στην “ατομική ελευθερία” είναι απαραίτητοι ώστε τα ελεύθερα άτομα να μπορούν να ζουν σε μια ελεύθερη κοινωνία. Μια αναρχική κοινωνία αναγκαστικά και πάντα συνεπάγεται περιορισμούς πάνω στην “ατομική κυριαρχία”. Γιαυτό είναι ανόητο να πούμε πως ο αναρχισμός υποστηρίζει την απόλυτη “ατομική κυριαρχία”, στην λήψη αποφάσεων ή οπουδήποτε αλλού.

Για να ολοκληρώσουμε αυτό το μέρος, είναι απαραίτητο να θέσουμε τα επιχειρήματα των Kinna, Gordon και Woodcock, στο ιστορικό τους πλαίσιο και να τα δούμε ως μέρη ενός ευρύτερου διαλόγου εντός του αναρχισμού σχετικά με τα καλύτερα μέσα συνδυασμού των συλλογικών αποφάσεων και της ατομικής ελευθερίας. Ο Gordon και οι υποστηρικτές του παρουσιάζουν μια αναρχική άποψη, όχι την αναρχική άποψη, και ούτε την πιο πειστική αναρχική άποψη. Πολλοί αναρχικοί επιλέγουν, να ασπαστούν την “δημοκρατία”, παρά να την αρνηθούν. Ο αναρχισμός είναι σίγουρα “τίποτα λιγότερο από την πιο ολοκληρωμένη πραγμάτωση της δημοκρατίας, της δημοκρατίας στα χωράφια, στα εργοστάσια και στις γειτονιές, συντονισμένη μέσω ομοσπονδιακών δομών και συμβουλίων από τα κάτω, η δημοκρατία στηρίζεται στην οικονομική και κοινωνική ισότητα” [119]. Σε αυτό θα επαναλάβω τον Μπακούνιν ο οποίος υποστήριξε, πως όταν “όλος ο λαός κυβερνάει” τότε “δεν θα υπάρχει κανείς να κυβερνιέται. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα υπάρξει καμία κυβέρνηση, κανένα κράτος”. Ο Wayne Price υποστηρίζει απερίφραστα: “ο αναρχισμός είναι η δημοκρατία χωρίς το κράτος”.

Η αλληλεπίδραση της αναρχικής δημοκρατίας και της ένοπλης υπεράσπισης της επανάστασης

Πως συνδέεται τότε το θέμα της “πιο ολοκληρωμένης πραγμάτωσης της δημοκρατίας” με την δέσμευση της κύριας αναρχικής τάσης για μια “ενωμένη δομή” των “μόνιμων οδοφραγμάτων” για την έκφραση του ταξικού αγώνα μέσω “ανώτερης δύναμης πυρός”; Η βασική σύνδεση είναι η εξής: η υπεράσπιση της επανάστασης δεν πρέπει να συγχέεται ποτέ με την καταπίεση των δημοκρατικών διαδικασιών σε αυτό το οποίο ο Leo ονόμασε ως “τα όργανα της αυτοοργάνωσης, όπως αυτά των συμβουλίων, των συνδικάτων, των κομμούνων κλπ.” Αυτό μιας και μια επαναστατική και ελεύθερη κοινωνία, μια σοσιαλιστική και ελευθεριακή κοινωνία, δεν συντηρεί τον εαυτό της –στην πραγματικότητα τον καταστρέφει- όταν επιτρέπει μόνο ένα στενό φάσμα απόψεων, παραβιάζοντας τις πιο βασικές αρχές της. Στο όνομα την σωτηρίας της επανάστασης από τους εχθρούς της, πολύ πιθανόν, ίσως ακούσια όμως αλλά εξίσου σίγουρα, την καταστρέφει. Έτσι, ο Μπακούνιν δήλωνε: “το αυταρχικό σύστημα των διαταγμάτων που προσπαθούν να επιβάλουν την ελευθερία και την ισότητα εξαφανίζει και τα δυο”.

Δημοκρατία μέσω των “οργάνων της αυτοοργάνωσης” σημαίνει δημοκρατία για όλους εντός αυτών των δομών και συμπεριλαμβάνει την ελευθερία αυτών που διαφωνούν με την ίδια την ελευθερία. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει κάποια ελευθερία μιας μειοψηφίας να καταστρέψει βίαια ή να ανατρέψει αυτές τις δομές, κοινώς οι δομές και οι διαδικασίες μπορούν να υπερασπιστούν με την χρήση βίας. Ταυτόχρονα αυτό δεν συνεπάγεται κάποιο δικαίωμα της πλειοψηφίας να καταστείλει την μειοψηφία βάσει των απόψεων της, κοινώς οι δομές και οι διαδικασίες που υπερασπιζόμαστε αναγκαστικά συμπεριλαμβάνουν την υπεράσπιση όλων των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Όπως έγραψε ο Diego Abad de Santillan, μια σημαντική προσωπικότητα της CNT και της FAI, μπορούμε να εναντιωθούμε με την βία σε όσους προσπαθούν να μας υποδουλώσουν για την κάλυψη των συμφερόντων τους, όμως δεν μπορούμε να ασκήσουμε βία σε αυτούς που δεν μοιράζονται τις απόψεις μας και δεν επιθυμούν να ζήσουν όπως εμείς. Εδώ ο σεβασμός μας για την ελευθερία πρέπει να πρέπει να περιλαμβάνει την ελευθερία των αντιπάλων μας να ζήσουν τη δική τους ζωή, πάντα με την προϋπόθεση ότι δεν είναι επιθετικοί και δεν αρνούνται την ελευθερία των άλλων...

Με λίγα λόγια, ο νομιμοποιημένος καταναγκασμός χρησιμοποιείται εναντίον όσων διαπράττουν επιβλαβείς πράξεις που περιλαμβάνουν κάποιο είδος εξαναγκασμός και βίας έναντι άλλων ατόμων, και εναντίον της αναρχικής κοινωνίας που καθιστά δυνατή την ατομική ελευθερία, δηλαδή εναντίον πράξεων που επαναφέρουν την ιεραρχία, την κυριαρχία και την εκμετάλλευση. Ο νομιμοποιημένος καταναγκασμός υπερασπίζεται την επανάσταση, όμως η καρδιά της επανάστασης είναι η ριζοσπαστική δημοκρατία και η ισότητα. Ο αναρχισμός μπορεί να είναι το καθοδηγητικό πρόγραμμα της επανάστασης μόνο επειδή έχει γίνει ελεύθερα αποδεκτός από τον λαό, ο οποίος θα μπορούσε πάντα να διαλέξει να τον αποκηρύξει. Δηλαδή η αναρχική επανάσταση θα επιτευχθεί μόνο βασισμένη στην πολυτασική

συμμετοχική δημοκρατία. Επιπλέον η ιδεολογική μάχη δεν κερδίζεται μέσω εξαναγκασμού, αλλά μέσω διαλόγου. Η επανάσταση που οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές οραματιζόμαστε είναι ο ελευθεριακός κομμουνισμός, δηλαδή πρόκειται για την απελευθέρωση και από τον καπιταλισμό και από τις υπόλοιπες ανισότητες.

Η υπεράσπιση της επανάστασης πρόκειται για την υπεράσπιση όλων αυτών των στοιχείων. ο νομιμοποιημένος καταναγκασμός χρησιμοποιείται για να υπερασπιστεί όλα αυτά τα στοιχεία και όχι για να τα καταστείλει. Η επανάσταση δεν είναι, όπως τόνισε ο Abad de Santillan, η κυβέρνηση από τα πάνω μιας “επιτροπής, ενός κόμματος, μιας δεδομένης τάσης”. Έτσι ο Μπακούνιν επέμενε: “Είμαι απόλυτα ελεύθερος μόνο όταν όλα τα ανθρώπινα όντα, άντρες και γυναίκες, είναι εξίσου ελεύθερα, και η ελευθερία των άλλων ανθρώπων, μακριά από την αναίρεση ή τον περιορισμό της ελευθερίας μου, είναι, αντιθέτως, μια αναγκαία προϋπόθεση και επιβεβαίωση”.

Ακριβώς για αυτούς τους λόγους οι αναρχικοί απορρίπτουν την έννοια της “δικτατορίας του προλεταριάτου”, όπως θα δείξω παρακάτω. Η δημοκρατία δεν μπορεί να ανασταλεί για να “σώσει” την επανάσταση, μιας και είναι ένα ακέραιο και βασικό κομμάτι της επανάστασης, αποτελώντας τόσο μέσο της, όσο και σκοπός της. Η καταστροφή της δημοκρατίας αποτελεί απλά την καταστροφή της επανάστασης. Ο νομιμοποιημένος καταναγκασμός χρησιμοποιείται σε εξωτερικούς κινδύνους και σε εσωτερικά αντικοινωνικά εγκλήματα, αλλά όχι σε κριτικές, στους διαφωνούντες, στους αντιπάλους, στους απεργούς ή στους διαδηλωτές.

Μερικές αποσαφηνίσεις: Η παρισινή Κομμούνα, οι αναρχικοί, και το “κράτος”

Προηγουμένως ανέφερα πως οι αναρχικοί έτρεφαν έναν ιδιαίτερο θαυμασμό για την παρισινή Κομμούνα, στην πραγματικότητα οι αναρχικοί ενέπνευσαν την Κομμούνα, και όλα τα ριζοσπαστικά δημοκρατικά μέτρα της Κομμούνας προερχόντουσαν από αναρχικά κείμενα. Η παρισινή Κομμούνα ήταν μόνο ένας σύνδεσμος από μια σειρά από αντίστοιχες εξεγέρσεις. Τον Σεπτέμβρη και τον Οκτώβρη του 1870 οι κύκλοι του Μπακούνιν πυροδότησαν μια σειρά από κομμούνες στην Λυόν, και την Μασσαλία, εμπνέοντας παρόμοιες εξεγέρσεις σε όλη τη Γαλλία, πολλές από τις οποίες φούντωσαν εκ νέου μετά την έναρξη της Κομμούνας στο Παρίσι στις 18 Μάρτη του 1871. Το 1873 και το 1874 το κίνημα εξαπλώθηκε στην Ισπανία μέσω των επονομαζόμενων “καντοναλιστικών” εξεγέρσεων, με κεντρικούς πρωταγωνιστές τους αναρχικούς και στην Ιταλία, όπου ο Μπακούνιν έλαβε για τελευταία φορά μέρος σε εξέγερση στην Μπολόνια.

Τα βασικά στοιχεία του προγράμματος της Κομμούνας δεν βρίσκονται στα πρώιμα έργα του Μαρξ, αλλά είναι βασικά στα κείμενα του Προυντόν από την δεκαετία του 1840, όπως οι ανακλητοί εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι, η συνεργατική παραγωγή, η αυτοκυβέρνηση, οι πολιτοφυλακές με εκλεγμένα μέλη κλπ. Τα παραπάνω υπερασπίστηκαν από τους μπουτουαλιστές του Προυντόν στην Κομμούνα, αντιπροσωπεύοντας ένα μεγάλο μέρος της γαλλικής εργατικής τάξης, έχοντας 17 θέσεις στο συμβούλιο της Κομμούνας. Αναρχικοί όπως ο Eugène Varlin, ο Louise Michel και ο Elisée Reclus ήταν πρωτεργάτες κομμουνάροι. Όταν ο Μπλάνκι με μερικούς ακόμα κατάφεραν να δημιουργήσουν μια επιτροπή δημόσιας ασφάλειας και να καταστείλουν την ελευθερία λόγου, οι προντουμιστές και οι αναρχικοί απείλησαν πως θα αποχωρήσουν από την Κομμούνα.

Οι προντουμιστές ήταν οι άμεσοι προκάτοχοί και οι εμπνευστές των αναρχικών και οι θέσεις τους για ριζοσπαστική δημοκρατία μεταφέρθηκαν στο νέο κίνημα. Όλες αυτές εμφανίζονται στα έργα του Μπακούνιν από το 1866 έως το τέλος του 1870. Για παράδειγμα σε απάντηση στην Πρωσική εισβολή, υποστήριξε έναν “μαζικό ξεσηκωμό” “από τα κάτω” ενάντια και στους εισβολείς και στην εθνική γαλλική άρχουσα τάξη, μετατρέποντας τον πόλεμο μεταξύ κρατών σε μια ταξική επανάσταση. Αυτή θα καθοδηγούταν από μια συμμαχία της εργατικής και της αγροτικής τάξης βασισμένη σε ένα πρόγραμμα κολεκτιβοποίησης, της “αυτοοργάνωσης των μαζών σε αυτόνομα σώματα, ομοσπονδοποιημένα από τα κάτω προς τα πάνω”, και συντονισμένα σε “τάγματα μάχης” των “πολιτοφυλακών των πολιτών”.

Η μοναδική κριτική των Μπακούνιν και Κροπότκιν στην Παρισινή Κομμούνα ήταν πως δεν προχώρησε αρκετά στην κολεκτιβοποίηση των μέσων παραγωγής ή στην εισαγωγή της λαϊκής αυτοδιαχείρισης. Υπήρχε πολλή δύναμη στα χέρια του συμβουλίου της Κομμούνας, που είχε βασιστεί στο μοντέλο της παλιά τοπικής διοίκησης και αργότερα στην

επονομαζόμενη επιτροπή δημόσιας ασφάλειας. Αυτό εισήγαγε κρατικά στοιχεία, τα οποία είναι αντιθετικά στην ριζοσπαστική δημοκρατία. Ο Paul, ωστόσο, θεωρεί ότι υπάρχει μια αντίφαση μεταξύ των επευφημιών του Μπακούνιν για τη Κομμούνα του Παρισιού, και της αντίθεσης του σε “κάθε κυβέρνηση και κάθε κρατική εξουσία”. Θεωρεί πως ο Κροπότκιν ήταν πιο συνεπής, γιατί υποτίθεται ότι απέρριπτε την Κομμούνα ως “κράτος”. Δεδομένου ότι ο Κροπότκιν δεν είχε πάρει πραγματικά αυτή τη θέση [133], η κατηγορία του Paul απέναντι στον Μπακούνιν ισχύει και για τον Κροπότκιν επίσης. Θεωρώ, ωστόσο, ότι δεν υπάρχει κάποια αντίφαση στη σκέψη του Μπακούνιν ή στη σκέψη του Κροπότκιν εδώ, απλώς μια κλασική περίπτωση όπου αναρχικοί και μαρξιστές αναφέρονται σε διαφορετικά πράγματα, κάτι το οποίο είναι εύκολο να δειχτεί. Οι μπουτουαλιστές στην Παρισινή Κομμούνα δεν θεωρούσαν πως πρόκειται για κάποιο κράτος, ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν έβλεπαν την κομμούνα στο σύνολο της ως μια “άρνηση του κράτους”, το οποίο “κατέρρεε”. Όμως ο Paul επιμένει πως η Κομμούνα αποτελούσε ένα κράτος, τουλάχιστον ένα επονομαζόμενο “εργατικό κράτος”.

Προφανώς υπάρχει μια βασική διαφωνία στο τι σημαίνει ο όρος “κράτος”. Για τον Paul όλα τα κράτη είναι όργανα καταπίεσης που χρησιμοποιούνται από την μια τάξη ενάντια στην άλλη, πράγμα το οποίο σημαίνει πως μπορεί να υπάρξει ένα “εργατικό κράτος” που θα χρησιμοποιηθεί από την εργατική τάξη για να εξαλείψει όλες τις “εκμεταλλευτικές σχέσεις”. Ο Leo ονομάζει αυτή την διαδικασία “δικτατορία του προλεταριάτου”, η οποία επιμένει πως είναι απλώς “η δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” μέσω “των οργάνων της, δηλαδή της αυτο-οργάνωσης, αποτελούμενη από τα συμβούλια, συνδικάτα, κομμούνες κλπ”. Εάν (και επαναλαμβάνω μόνο εάν) αποδεχτούμε τον ορισμό του Paul και του Leo, τότε πρέπει να θεωρήσουμε πως ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν ως υπερασπιστές της εργατικής ταξικής εξουσίας και της ένοπλης υπεράσπισης της, υποστήριζαν το “εργατικό κράτος” και την “δικτατορία” του προλεταριάτου και πως η πλειοψηφία της αναρχικής παράδοσης ήταν υπέρ του κράτους. Οι περισσότερες από τις κριτικές που ασκήθηκαν στον Paul θα έπρεπε να απορριφθούν μιας και θα έπρεπε να παραδεχθούμε πως ο Μπακούνιν με τον Μαρξ και ο Λένιν με τον Κροπότκιν δεν είχαν καμία διαφωνία. Στην πραγματικότητα, η όλη συζήτηση ανάμεσα στον μαρξισμό και τον αναρχισμό γίνεται ανούσια.

Ο Leo αναγνωρίζει αυτό το πράγμα. Δεδομένου ότι ο ίδιος παραδέχεται ότι ο Μπακούνιν υποστηρίζει την “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας”, θα πρέπει να παραδεχτεί ότι προκύπτει ότι ο Μπακούνιν φαίνεται να συνηγορεί υπέρ της “δικτατορίας του προλεταριάτου”, μιας και υποστήριξε πως “μόνιμα οδοφράγματα”, θα συντόνιζαν την υπεράσπιση της επανάστασης εναντίον εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών”. Ωστόσο οι αναρχικοί δεν είναι μαρξιστές και ούτε οι μαρξιστές είναι αναρχικοί. Τα ζητήματα απλώς δεν τίθενται με αρκετή σαφήνεια, επειδή δεν είμαστε αρκετά αναλυτικοί στις προϋποθέσεις μας. Αρχικώς οι αναρχικοί και οι μαρξιστές ορίζουν το κράτος σχετικά διαφορετικά. Εν συνεχεία (βλέπε την επόμενη ενότητα) οι αναρχικοί δεν πιστεύουν πως δεν υπάρχουν ιστορικές αποδείξεις πως οποιαδήποτε μαρξιστική “δικτατορία του προλεταριάτου” κατάφερε να συνδεθεί με κάποιο τέλος “των εκμεταλλευτικών κοινωνικών σχέσεων”, ή της “εργατικής αυτοχειραφέτησης”, ή της “δημοκρατικής υπεράσπισης της εργατικής ταξικής εξουσίας” μέσω “των οργάνων της, δηλαδή της αυτοοργάνωσης, αποτελούμενη από τα συμβούλια, συνδικάτα, κομμούνες κλπ”.

Σχετικά με το πρώτο ζήτημα, ο Λένιν μιλά για το κράτος ως το “προϊόν και την εκδήλωση” του ταξικού ανταγωνισμού, που προκύπτει εν μέσω της ταξικής σύγκρουσης και δρα για τη διατήρηση της κυριαρχίας της οικονομικά άρχουσας τάξης, μέσω της “ειδικής (εξαναγκαστικής) βίας”. Για τους αναρχικούς, όμως, το κράτος δεν είναι απλώς ένα μέσο καταναγκασμού που χρησιμοποιείται από μια (“οικονομικά κυρίαρχη”) τάξη εναντίον της άλλης. Αλλά πρόκειται για ένα ιεραρχικό σύστημα εδαφικής εξουσίας που αναγκαστικά συγκεντρώνει την εξουσία στα χέρια λίγων, και που υπερασπίζεται το ταξικό σύστημα με βάση τα συμφέροντα των καπιταλιστών, των γαιοκτημόνων και των κρατικών στελεχών, δηλαδή της άρχουσας τάξης.

Και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για το μέσο μέσω του οποίου μια μειοψηφία κυβερνά την πλειοψηφία, καθώς και εξασφαλίζει ότι αυτή (η πλειοψηφία) θα υπόκειται την εκμετάλλευση της μειοψηφίας. Έτσι, ο Μπακούνιν αναφέρει πως, “όλη η κρατική εξουσία, όλες οι κυβερνήσεις είναι από τη φύση τους τοποθετημένες εκτός των ανθρώπων, και πρέπει να επιδιώξουν αναγκαστικά να το υποβάλουν (το κράτος) σε συνήθειες και σκοπούς εντελώς άγνωστα σε αυτό”. Ένα “εργατικό κράτος”, όπως ορίζεται από τον Paul, είναι λογικά αδύνατο με αναρχικούς όρους. Οι αναρχικοί

θέλουν τις μάζες “να οργανώνονται από τα κάτω προς τα πάνω μέσω των δικών τους αυτόνομων και απολύτως ελεύθερων ενώσεων, χωρίς την επίβλεψη τυχόν φυλάκων, προστατών”, κάτι το οποίο είναι το αντίθετο του κράτους.

Ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν δεν εννοούσαν καν το ίδιο πράγμα με τον Μαρξ και τον Λένιν όταν όριζαν τις τάξεις. Για τον Μπακούνιν, το ταξικό σύστημα δεν οριζόταν απλά με “οικονομικούς” όρους, ως προς τις σχέσεις παραγωγής εκφραζόμενες μέσω της άνισης κατανομής της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, αλλά επίσης και με όρους των κυριαρχικών σχέσεων, εκφραζόμενες μέσω της άνισης κατανομής των μέσων εξαναγκασμού –η δυνατότητα φυσικής επιβολής αποφάσεων σε τρίτους- καθώς και των μέσων διοίκησης – των θεσμών και εργαλείων κυβέρνησης της κοινωνίας. Στην σημερινή εποχή, τα μέσα εξαναγκασμού συγκεντρώνονται στις ένοπλες δυνάμεις, τα δικαστήρια και τις φυλακές, ενώ τα μέσα διοίκησης συγκεντρώνονται στην κρατική γραφειοκρατία. Έτσι, η άρχουσα τάξη περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται μόνο, στην οικονομική κυριαρχία, περιλαμβάνει επίσης τα κρατικά στελέχη, τους ανώτερους διοικητικούς υπαλλήλους, τους δικαστές, τους στρατιωτικούς, τους δημάρχους και τους βουλευτές, των οποίων η ισχύς οφείλεται κυρίως στην κατοχή των μέσων εξαναγκασμού και διοίκησης. Οι καπιταλιστές είναι μόνο ένα μέρος της άρχουσας τάξης. Τα συμφέροντα των καπιταλιστών και του κράτους συμπίπτουν αλλά δεν είναι ταυτόσημα. Ο καπιταλιστικός ανταγωνισμός παραλληλίστηκε με τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό, ο οποίος προέκυψε από ένα ανταγωνιστικό κρατικό σύστημα που ακολουθούσε μια ξεχωριστή λογική: “κάθε κράτος, για να μην υφίσταται μόνο νομικά, αλλά και στην πραγματικότητα, και να μην είναι στο έλεος των γειτονικών κρατών, αλλά να είναι ανεξάρτητο, πρέπει αναπόφευκτα να προσπαθήσει να γίνει ένα επεμβατικό, επιθετικό, κατακτητικό κράτος”.

Από αυτήν την σκοπιά επίσης, αποτελεί παραλογοισμό να μιλάμε για ένα “εργατικό κράτος” ή να προτείνουμε πως ο καταπιεσμένος, εκμεταλλευόμενος λαός μπορεί να έχει κάποιο δικό του κράτος. Το κράτος αποτελεί μια “ειδική (καταναγκαστική) δύναμη”, η οποία είναι πάντα υπό την κατοχή μιας μειοψηφίας, μιας και είναι πάντα και παντού μια ιδιαίτερα συγκεντρωτική δομή, που σχηματίστηκε έτσι ώστε να συγκεντρώνει την εξουσία στα χέρια μιας καθοδηγούμενης ελίτ για λογαριασμό μιας μειοψηφικής τάξης. Ο Μπακούνιν γράφει πως ένα ισχυρό κράτος έχει “μόνο μια σταθερή μορφή, αυτή του στρατιωτικού και γραφειοκρατικού συγκεντρωτισμού”. “Θα ήταν προφανώς αδύνατο για μερικές εκατοντάδες χιλιάδες, ή ακόμα δεκάδες χιλιάδες, ή έστω κάποιες χιλιάδες ανθρώπους να έχουν από κοινού τον έλεγχο αυτού του μηχανισμού”.

Γι’ αυτόν τον λόγο είναι αδύνατο να περιγράψουμε την “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” μέσω “των οργάνων της, δηλαδή της αυτοοργάνωσης, αποτελούμενη από τα συμβούλια, συνδικάτα, κομμούνες κλπ” ως ένα κράτος, μιας και ένα κράτος, κυριολεκτικά, είναι ασυμβίβαστο με την “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας”, δεδομένου ότι δεν μπορεί να είναι δημοκρατικό. Είναι εξορισμού ασύμβατο με αυτό που ο Leo αποκαλεί εξουσία του λαού μέσω “των οργάνων της, δηλαδή της αυτοοργάνωσης, αποτελούμενη από τα συμβούλια, συνδικάτα, κομμούνες κλπ”, μιας και η λογική του κράτους είναι αντιθετική με την λογική της συμμετοχικής δημοκρατίας και της αυτοδιαχείρισης, αφού η δομή του κράτους είναι μια συγκεντρωτική οργάνωση μιας μειοψηφικής κυρίαρχης τάξης.

Εάν ο Paul αναφερόμενος στην “συγκεντρωτική ένοπλη δύναμη”, εννοεί απλά μια συντονισμένη ένοπλη υπεράσπιση του “από τα κάτω σοσιαλισμού”, τότε δεν αναφέρεται σε κάποιο κράτος, και είμαστε σύμφωνοι σχετικά με τη χρησιμότητά του, αν όμως με τον όρο “συγκεντρωτική ένοπλη δύναμη” ή “δικτατορία του προλεταριάτου”, εννοεί μια ένοπλη δύναμη που ελέγχεται από μια μικρή στρατιωτική και γραφειοκρατική ελίτ, έστω και αν είναι εξ ονόματος του λαού, τότε έχουμε στοιχεία ενός κράτους σε αυτή και ως αναρχικοί δεν μπορούμε να την δεχτούμε. Για τον Μπακούνιν και τον Κροπότκιν ένα τέτοιο πρόγραμμα κρατικού “σοσιαλισμού” αναγκαστικά μέσω του συγκεντρωτισμού της εξουσίας στα χέρια του κράτους, αντικειμενικά συνεπάγεται πως η εργατική τάξη θα αποτελεί τους “στρατώνες” του καθεστώτος, όπου “πειθαρχημένοι άντρες και γυναίκες θα κοιμούνται, ξυπνάνε, δουλεύουν και ζούνε στο ρυθμό ενός εμβτηρίου” του “κρατικού καπιταλισμού”, που αν και ονομάζεται επαναστατικός είναι κατηγορηματικά αντιδραστικός.

Ο Paul θεωρεί πως οι αναρχικοί έχουν μια “κρυσταλλωμένη” άποψη για το κράτος που αγνοεί τα διάφορα περιεχόμενα (“διαφορές μεταξύ φεουδαρχικού, καπιταλιστικού και εργατικού κράτους, για παράδειγμα”) και μορφές (όπως αυτές μεταξύ των “φιλελεύθερων δημοκρατιών και των φασιστικών καθεστώτων”). Σχετικά με το παραπάνω οι

αναρχικοί είναι σαφές πως το περιεχόμενο του κράτους δεν μπορεί να είναι ποτέ οι προλετάριοι ή οι αγρότες ή οι σκλάβοι ή οι δουλοπάροικοι. Το παραπάνω αποτελεί απλά μια παρεξήγηση, για τους αναρχικούς ήταν, ως επί το πλείστον, απολύτως σαφές ότι περισσότερα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ήταν επωφελή για τα λαό, όπως ακριβώς ήταν και οι υψηλότεροι μισθοί και οι καλύτερες θέσεις εργασίας.

Έτσι ο Μπακούνιν αναφέρει: “Είμαστε σίγουρα πεπεισμένοι πως η πιο ατελής δημοκρατία είναι χίλιας φορές καλύτερη από την πιο φωτισμένη μοναρχία. Στην δημοκρατία υπάρχουν τουλάχιστον σύντομες περιόδους, όπου ο λαός, αν και διαρκώς υπόκεινται την εκμετάλλευση, δεν καταπιέζεται, στις μοναρχίες η καταπίεση είναι συνεχής και σταθερή. Το δημοκρατικό καθεστώς επίσης στρέφει τον λαό σε ένα κάποιο βαθμό συμμετοχής στη δημόσια ζωή – κάτι που η μοναρχία δεν κάνει ποτέ. Αλλά ακόμα και στην πιο δημοκρατική του μορφή, αυτή του κοινοβουλευτισμού, το καπιταλιστικό κράτος περιορίζει την πολιτική συμμετοχή του λαού σε μια ψηφοφορία κάθε μερικά χρόνια, με ίσως κάποιες εικονικές και αναποτελεσματικές διαβουλεύσεις στο ενδιαμέσο”.

Για τον Κροπότκιν η “κεντρική κυβέρνηση” συγκέντρωνε την εξουσία στο “κοινοβούλιο και τα εκτελεστικά του στελέχη” και γι’ αυτό ήταν ανίκανη να ασχοληθεί με τα ζητήματα των απλών ανθρώπων “όλων αυτών των αναρίθμητων θεμάτων της κοινότητας”. Το πρόβλημα του κοινοβουλίου δεν είναι οι κακοί ή διεφθαρμένοι βουλευτές, αλλά το γεγονός πως μερικοί εκατοντάδες άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις για πολλά εκατομμύρια ανθρώπων. Αυτός ο συγκεντρωτισμός δεν είναι τυχαίος, για να “επιτεθεί κανείς στην κεντρική εξουσία, για να την απομακρύνει από τα προνόμιά της, να την αποκεντρώσει, και να διαλύσει την εξουσία της, θα ήταν απαραίτητο να εναποθέσει στους ανθρώπους τον έλεγχο των υποθέσεών της, διατρέχοντας τον κίνδυνο μιας πραγματικά λαϊκής επανάστασης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η αστική τάξη προσπάθησε να ενισχύσει την κεντρική κυβέρνηση ακόμη περισσότερο. . .

Προφανώς οι αναρχικοί δέχονται και αναγνωρίζουν την ανάγκη για την ένοπλη επαναστατική αυτοάμυνα, τονίζουν όμως πως αυτό πρέπει να συνεπάγεται την υπεράσπιση μιας δημοκρατικής βάσης, και αυτό είναι βασικά ασυμβίβαστο με το κράτος σε οποιαδήποτε μορφή του και με οποιοδήποτε περιεχόμενο.

Όταν υποστήριξαν τα “μόνιμα οδοφράγματα”, τα “τάγματα μάχης” των “πολιτοφυλακών των πολιτών” και ένα εθνικό συμβούλιο άμυνας, οι αναρχικοί τόνισαν τον λαϊκό και συμμετοχικό χαρακτήρα που πρέπει να είχε αυτό το εγχείρημα. Έτσι ο Μπακούνιν μίλησε για μια ομοσπονδία “όλων των εργατικών ενώσεων”, “μια σταθερή ομοσπονδία των οδοφραγμάτων και των επαναστατικών κοινοτικών συμβουλίων” των αντιπροσώπων “με δεσμευτικές εξουσιοδοτήσεις, οι οποίοι πάντα λογοδοτούν (στον λαό) και είναι ανακλητοί,” συν ένα επιπλέον επίπεδο όπου “όλες οι επαρχίες, κοινότητες και ενώσεις” θα “εξουσιοδοτούν και θα αποστέλλουν αντιπροσώπους σε ένα συμφωνημένο τόπο συνέλευσης” “για να δημιουργηθεί η ομοσπονδία των επαναστατικών ενώσεων, των κοινοτήτων και των επαρχιών” και να “οργανωθεί μια επαναστατική δύναμη ικανή να νικήσει την αντίδραση” και να εξασφαλίσει “την καθολικότητα της Επανάστασης”.

Μια κρίση: Έχουν οι αναρχικοί μια “μαζική παρανόηση” της “μαρξιστικής παράδοσης”;

Τώρα έχοντας πλέον ξεκαθαρίσει τις αναρχικές και συνδικαλιστικές θέσεις όσο το δυνατόν καλύτερα, ας στραφούμε στο τελευταίο ζήτημα, της αναρχικής θεώρησης και κρίσης για τον μαρξισμό. Εδώ θεωρώ πως πρέπει να διακρίνουμε τρία βασικά ζητήματα. Πρώτον το πώς αξιολογούμε την “μαρξιστική παράδοση” ως ένα σύνολο; Δεύτερον τι έκαναν οι μπολσεβίκοι μεταξύ του 1917 και του 1927; Και τρίτον γιατί εμφανίστηκε ο “σταλινισμός”;

Όπως επισημάναμε παραπάνω, ο Paul θεωρεί πως το αναρχικό κίνημα έχει μια “τεράστια παρανόηση πάνω στον μαρξισμό”, αγνοώντας “την σημασία του ως θεωρία της εργατικής αυτοχειραφέτησης”, ενώ ο Leo κατηγορεί την Μαύρη Φλόγα πως είναι γεμάτη με “κλισέ”, τα οποία “θα έβρισκαν διαφωνία ακόμα και από τους δεξιούς επικριτές” του μαρξισμού. Ο Leo εύστοχα παρατηρεί πως η Μαύρη Φλόγα περιγράφει τον “κλασσικό μαρξισμό”, ως μια παράδοση που κινείται από τον Μαρξ και τον Ένγκελς, μέσω του Καουτσκι, στον Λένιν και τον Τρότσκι και εν συνεχεία στον Στάλιν και τον Μάο. Ο Leo αναφέρει, επίσης σωστά, πως οι αναρχικοί υποδεικνύουν μια ευθεία σύνδεση μεταξύ των Μαρξ, Λένιν και Στάλιν, θεωρώντας τον Λένιν ως τον “κύριο εκφραστή της κρατικής σοσιαλιστικής παράδοσης, η

οποία δοκιμάστηκε και απέτυχε κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα”. Αυτός ο χαρακτηρισμός της άποψης της κυρίαρχης αναρχικής τάσης είναι αρκετά σωστός, αν και σπεύδω να προσθέσω πως ελάχιστοι αναρχικοί θα θεωρούσαν τα καθεστώτα του πρώην ανατολικού μπλοκ ως εκφραστές οποιασδήποτε πραγματικής “σοσιαλιστικής παράδοσης”. Αυτό είναι ένα από τα σημεία στα οποία οφείλουμε να αναγνωρίσουμε πως υπάρχει μια σύγκλιση απόψεων, μιας και IST έχει εδώ και πολύ καιρό αναγνωρίσει αυτά τα καθεστώτα ως “παραλλαγές του γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού” και ως “τοπικές δικτατορίες”. Αυτή είναι μια βασική διαφοροποίηση από τις απόψεις των περισσότερων κομμουνιστών (“σταλινιστών” στο τροτσικιστικό λεξιλόγιο) όπως και του ορθόδοξου τροτσικισμού (συμπρελιμβανομένου και τις απόψεις του ίδιου του Τρότσκι), μιας και οι προαναφερόμενοι συμμερίζονταν την άποψη πως το ανατολικό μπλοκ ήταν κατά κάποιον τρόπο “σοσιαλιστικό” ή “εργατικό κράτος”, ή και τα δύο, παρά τις στρεβλώσεις ή την εκφύλιση. Αυτή (η θέση που παίρνει στο θέμα αυτό η IST) θα ήταν και η άποψη των περισσότερων αναρχικών, όπως έχουμε δει στον Μαλατέστα, και πηγαίνοντας προς τα πίσω στις θέσεις του Μπακούνιν και του Κροπότκιν.

Ο χώρος για συμφωνία μεταξύ της κύριας αναρχικής τάσης και της IST σε αυτά τα ζητήματα είναι τότε αρκετά ευρύς, όμως προκύπτουν και κάποιες διαφορές σε μερικά σημαντικά σημεία. Αν και δεν υπάρχει κάποια διαφωνία εδώ στο αν το πρώην ανατολικό μπλοκ αποτελούσε κρατικό καπιταλισμό κλπ, υπάρχει μια σημαντική διαφωνία για το πότε και γιατί αυτό το πράγμα συνέβη καθώς επίσης και στο πως λειτουργούσε ο κρατικός καπιταλισμός. Αυτά τα ζητήματα έχουν φυσικά σημαντική βαρύτητα για το πώς αξιολογούμε την μαρξιστική παράδοση. Για την IST η απαρχή του κρατικού καπιταλισμού χρονολογείται γύρω στο 1927-28, η οποία είναι η περίοδος της τελικής νίκης του Στάλιν. Μια τέτοια χρονολόγηση είναι βέβαια αναγκαία για να μπορέσουν οι Μαρξ, Λένιν και Τρότσκι να ταυτιστούν με την “εργατική ταξική χειραφέτηση” (Paul, Leo), και όχι με τη συνήθη τάξη και την εθνική καταπίεση, και μια ατελείωτη προσπάθεια συσσώρευσης κεφαλαίου («σταλινισμός»).

Ας καταπιαστούμε με το πρώτο ζήτημα σε αυτή την ενότητα, του πως αξιολογούμε την “μαρξιστική παράδοση” ως σύνολο. Ο Paul αναφέρει πως ο “πυρήνας της λογικής” της αναρχικής κριτικής στον μαρξισμό είναι “το γεγονός πως οι πιο σημαντικές φωνές που ισχυρίζονται πως είναι μαρξιστές στον 20ο αιώνα ήταν κρατιστές (είτε σταλινικοί είτε μαοϊκοί), οι οποίοι ηγεμόνευσαν μέσω βάνουσων συστημάτων”. Όσον αφορά τον Leo αυτός παραδέχεται πως οι περισσότερες αναρχικές κατηγορίες ενάντια στον “κλασικό μαρξισμό” ως απλουστευτικό, ντετερμινιστικό και κρατικό είναι εντελώς σωστές αν “προσθέσει κανείς τον Κάουτσκι, τον Στάλιν και τον Μάο εντός του μαρξισμού”. Δηλαδή, σε αυτή τη βάση, δεν πρόκειται «κλισέ» τα οποία “θα έβρισκαν διαφωνία ακόμα και από τους δεξιούς επικριτές” του μαρξισμού.

Όσον γνωρίζω προσωπικά ο ίδιος, όλες αυτές οι προσωπικότητες έχουν συχνά χαρακτηριστεί ως “μαρξιστές” από τους συγγραφείς της IST και άλλους μαρξιστές [164]. Ο Κάουτσκι έχει χαρακτηριστεί ως “ο πιο διακεκριμένος θεωρητικός της Δεύτερης Διεθνούς”, γιαυτό ακριβώς και η αποστασία του σόκαρε τον Λένιν. Ένας άλλος συγγραφέας κάνει μια διάκριση μεταξύ προ ρωσικής επανάστασης “κλασικού μαρξισμού” (Μαρξ, Ένγκελς, Κάουτσκι, Λένιν, Τρότσκι), “σοβιετικού μαρξισμού” (Στάλιν, Χρουστσόφ κλπ) και “αντικυβερνητικού μαρξισμού” (Serge, Kollontai, Thompson, Amin etc.). Περιγράφοντας τον Κάουτσκι και τους ομοίους του ως άτομα “που πήραν τον μαρξισμό στα σοβαρά”, αλλά και ως δογματιστές και απλουστευτές. Ο Paul γράφει αλλού πως ο “σταλινισμός σημάδεψε έναν εκ βάσεως μετασηματισμό του μαρξισμού”, ακόμη και αν ο “σοβιετικός μαρξισμός” άνοιξε κατά λάθος την πόρτα στον “γνήσιο επαναστατικό μαρξισμό”. Με άλλα λόγια αν καθεστώτα όπως τα “σταλινικά και μαοϊκά” μπορεί να βρίσκονται “μακριά από οτιδήποτε” οι συγγραφείς της IST και οι ομοϊδεάτες τους “θα τα αναγνώριζαν ως σοσιαλιστικά”, οπότε προφανώς δεν βρίσκονται “μακριά από οτιδήποτε” αφού η IST τα αναγνωρίζει ως μαρξιστικά. Δεν έχω σκοπό να συζητήσω ποιες από αυτές τις τάσεις απαρτίζουν τον “γνήσιο” ή “αληθινό” “επαναστατικό” μαρξισμό, απλώς θέλω να σημειωθεί ότι ο Κάουτσκι, ο Στάλιν και ο Μάο θεωρούνται «μαρξιστές» από την IST, όντως, “οι πιο σημαντικές φωνές που ισχυρίζονται πως είναι μαρξιστές στον 20ο αιώνα”.

Το παραπάνω είναι αρκετά σημαντικό, μιας και σημαίνει πως πολύ απλά η κύρια τάση του προ-λενινιστικού μαρξισμού ήταν δογματική και ακατέργαστη, και πως επίσης η κύρια τάση των μαρξιστών του 20ου αιώνα ήταν οι “μαοϊστές και οι σταλινικοί”, πράγμα το οποίο σημαίνει πως σύμφωνα και με την παραδοχή της IST σχεδόν όλα τα

μαρξιστικά καθεστώτα υπήρξαν κρατικός καπιταλισμός, ακριβώς όπως ισχυρίζονται οι αναρχικοί. Ακόμα και ο Draper, τον οποίο ο Paul και ο Ian χρησιμοποιούν ως πηγή δήλωσε ωμά ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος του μαρξισμού ήταν “σοσιαλισμός από τα πάνω.”

Οπότε σίγουρα ο Paul δεν πρέπει να εκπλήσεται ιδιαίτερα από τους ισχυρισμούς των αναρχικών πως ο μαρξισμός στο σύνολο του σημαδεύτηκε από τον “κρατικό καπιταλισμό”, τα “βάνουσα συστήματα” και τις “τοπικές δικτατορίες”. Αυτό ακριβώς συνεπάγεται και από τις δηλώσεις της ίδιας της IST και είναι, όπως παραδέχεται ο Paul, ο “πυρήνας της λογικής” των ευρύτερων επιχειρημάτων του Μπακούνιν, όχι του Μαρξ, “που δικαιώθηκαν από την ετυμηγορία της ιστορίας” [169]. Βάσει του χαρακτηρισμού του Paul για την πορεία του μαρξισμού, οι θέσεις αυτές νομίζω δεν είναι ούτε “επιφανειακές”, ούτε “άτοπες”, αλλά λογικές και ακριβείς. Όλα τα μαρξιστικά καθεστώτα αποτέλεσαν, ακόμα και σύμφωνα με την ίδια την IST, αργά ή γρήγορα μια “δικτατορία”, συμπεριλαμβανόμενης της Σοβιετικής Ένωσης του Λένιν και του Τρότσκι, η οποία βρισκόταν όπως μπορούμε να διαβάσουμε και στην IST υπό “μπολσεβίκικη δικτατορία” από το 1921. Οπότε δεν αποτελεί καμία έκπληξη το γεγονός πως ισχυρισμοί ότι η “ουσία του έργου” του Μαρξ και του Λένιν ήταν “η θεωρία της εργατικής ταξικής αυτοχειραφέτησης” ακούγονται κάπως επιφανειακοί στους αναρχικούς.

Εάν ο Paul θέλει να κατηγορήσει τους αναρχικούς πως έχουν μια “βαθιά παρανόηση του μαρξισμού” και αγνοούν “την ουσία του ως θεωρία της εργατικής ταξικής αυτο-χειραφέτησης”, θα πρέπει τότε να παραδεχτεί πως αυτή την παρανόηση μοιράστηκαν και οι περισσότεροι μαρξιστές. Επιπροσθέτως, αν αποδεχτούμε πως ο Κάουτσκι, ο Στάλιν και ο Μάο ήταν μαρξιστές (διεφθαρμένοι ή μη), τότε σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να σταθεί ο ισχυρισμός πως η “ουσία” του έργου του μαρξισμού είναι “η θεωρία της εργατικής ταξικής αυτοχειραφέτησης”. Εάν κατά βάση ο μαρξισμός υπήρξε “σταλινικό” ή μαοϊκό ή καουτσκιτικό, τότε “η εργατική ταξική αυτοχειραφέτηση” δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο του μαρξισμού, παρά μόνο θέση μιας τάσης εντός του μαρξισμού, μιας μειοψηφικής θέσης σύμφωνα με οποιαδήποτε λογική ιστορική κρίση. Ο “σοσιαλισμός από τα κάτω” προφανώς δεν υπήρξε το βασικό εγχείρημα των περισσότερων αυτοαποκαλούμενων μαρξιστών, των περισσότερων μαρξιστικών κινημάτων και των περισσότερων μαρξιστικών γραπτών, όπως έχει δείξει και στο έργο του ο Ian.

Ο Leo θεωρεί πως η “δικτατορία του προλεταριάτου” είναι η “πιο δυσφημισμένη έννοια του μαρξισμού”. Ίσως, αλλά “δυσφημισμένη” από ποιον; Αποτελεί σχεδόν αδύνατη προσπάθεια να βρεθεί ένα μαρξιστικό καθεστώς στο οποίο το παραπάνω σήμαινε “την δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” από “τα όργανα της αυτοοργάνωσης, όπως αυτά των συμβουλίων, των συνδικάτων, των κομμούνων κλπ”. Γιατί λοιπόν θα έπρεπε οι αναρχικοί να δεχτούν την άποψη της IST πως η “δικτατορία του προλεταριάτου” ισοδυναμεί με “την δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” από “τα όργανα της αυτοοργάνωσης, όπως αυτά των συμβουλίων, των συνδικάτων, των κομμούνων κλπ”; Έτσι και αλλιώς οι περισσότεροι μαρξιστές ποτέ δεν το δέχτηκαν. Ο Leo ισχυρίζεται πως η συζήτηση για τον κλασικό μαρξισμό στην Μαύρη Φλόγα αναπαράγει τα “καθημερινά κλισέ των μίντια”. Αυτό είναι ένα φτηνό χτύπημα, αλλά το θέμα είναι πως είναι γεγονός, πως εάν ο μαρξισμός παρουσιάζεται ως κρατικός, απλουστευτικός, και ντετερμινιστικός σε κάποια “καθημερινά κλισέ των μίντια” από κάποια μέσα, αυτά δεν είναι ο καθεστωτικός τύπος, αλλά τα κυρία μαρξιστικά μέσα, όπως οι μεγαλύτερες κομμουνιστικές και τροτσκιστικές εφημερίδες όπως η Umsebenzi στην Ν. Αφρική, η L’ Humanité στη Γαλλία, οι New Age και People’s στην Ινδία, η Angve Bayan στις Φιλιππίνες κλπ.

Ο Paul ισχυρίζεται πως η “βίαιη δικτατορία” είναι ενάντια με τις απόψεις του Μαρξ και του Λένιν για τον σοσιαλισμό. Η αλήθεια όμως είναι ακόμα πιο πολύπλοκη από αυτό (βλέπε παρακάτω), όμως το θέμα είναι πως ο μαρξισμός υπήρξε και ακόμα είναι το επίσημο δόγμα αυτού που ο Paul ονομάζει “βίαια συστήματα” του “γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού”. Γιατί λοιπόν δεν θα έπρεπε ο μαρξισμός να κριθεί κάτω υπό αυτό το πρίσμα, λες και η ιστορία του ξεκινάει και τελειώνει απλά σε μια θεώρηση του κόσμου; Αμφιβάλλω πως ο Paul θα θεωρούσε πως “η μόνη κρίση και σημασία του χριστιανισμού βρίσκεται στην ανάγνωση των αρχικών εκδόσεων των ευαγγελίων” αγνοώντας 2000 χρόνια της εκκλησίας. Εάν λοιπόν δεν θέλουμε να κάνουμε κάτι τέτοιο με τον μαρξισμό, τότε πολύ δύσκολα μπορεί να επιμείνει κανείς πως κάποια ελάχιστα κείμενα αποτελούν την “μοναδική σημασία” του μαρξιστικού κινήματος, “ενώ αποσιωπούμε σχετικά με το τι κατέληξε να είναι αυτό το δόγμα μέσα στην ιστορία”. Χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε λογικό μέτρο, το μεγαλύτερο μέρος της μαρξιστικής ιστορίας δεν έχει καμία απολύτως σχέση με οποιοδήποτε “όραμα για σοσιαλισμό από τα κάτω”.

Ιστορικό σημείωμα: Η σοβιετική ένωση, 1917-1928 και ο μπολσεβίκικος μύθος

Τι έκανα οι μπολσεβίκοι μεταξύ του 1917-1927; Αυτό αποτελεί μια πολύ σημαντική συζήτηση σχετικά με την μαρξιστική παράδοση. Ας τονίσω πως σε αυτή την ενότητα καταπιανόμαστε με το τι έκαναν και όχι γιατί το έκαναν. Η τροτσκιστική παράδοση σε όλες τις μορφές της επικεντρωνόταν στην θέση πως υπήρξε μια ρήξη και διακοπή στην σοβιετική ιστορία, με πρώτη περίοδο το καθεστώς Λένιν-Τρότσκι με την ριζοσπαστική κοινωνική του πρόοδο και η “σταλινική” περίοδος της αντίδρασης. Αυτό που σηματοδοτεί την ΙΣΤ είναι ο δραματικός ισχυρισμός της ότι υπό τον Στάλιν, η Σοβιετική Ένωση υπέστη ολοκληρωτική επαναφορά από το σοσιαλισμό στον καπιταλισμό, ενώ οι περισσότεροι θεωρούν πως το σύστημα παρέμεινε μετακαπιταλιστικό, αν αλλοιώθηκε.

Τέτοιοι ισχυρισμοί στηρίζονται στον αυστηρό καθορισμό μιας αντίθεσης μεταξύ αυτών των δυο περιόδων. Έτσι για τον ύστερο Tony Cliff, για παράδειγμα, υπό τον Λένιν “η γη των γαιοκτημόνων διανεμήθηκε στους αγρότες, τα εργοστάσια κρατικοποιήθηκαν και πέρασαν σε εργατικό έλεγχο, οι καταπιεσμένες μειονότητες απέκτησαν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού”, και η Ρωσία “ήταν μια ομοσπονδία ελεύθερων και ίσων ανθρώπων” όπου έλαβαν χώρα “η γυναικεία χειραφέτηση” και η άρση των αντιομοφυλοφιλικών νόμων. Όμως η παραπάνω παράθεση των γεγονότων δεν είναι βάσιμη. “Διανεμήθηκε στους αγρότες” όντως “η γη των γαιοκτημόνων”; Αρχικά ναι, αλλά ως το αποτέλεσμα ενός μαζικού κύματος από αγροτικές εξεγέρσεις στην οποία οι μπολσεβίκοι, με την αστική τους βάση, ήταν σε μεγάλο βαθμό απόντες. Οι Μπολσεβίκοι ήταν αρκετά σαφής στο ότι η αγροτική παραγωγή πρέπει να είναι υπό τον έλεγχο του κράτους, και από τα μέσα του 1918, ο στρατιωτικός κομμουνισμός που είχε συσταθεί ανάγκασε επιτάξεις των σιτηρών. Ο Cliff παραδέχεται ότι “πολλές εκατοντάδες χιλιάδες” πέθαναν στον εμφύλιο πόλεμο, όμως ισχυρίζεται πως “αυτό δεν οφειλόταν στις πράξεις της σοβιετικής κυβέρνησης”. Στην πραγματικότητα οι αναγκαστικές επιτάξεις σιτηρών συνέβαλαν άμεσα στην μαζική λιμοκτονία των εκατομμυρίων (και “όχι πολλών εκατοντάδων χιλιάδων”), καθώς οι αγρότες στερήθηκαν υπό την απειλή των όπλων του κόκκινου στρατού το αναγκαίο για την επιβίωση τους σιτάρι, καθώς και τους σπόρους προς σπορά -σπόροι που χρειάζονται για να φυτευτεί η επόμενη συγκομιδή-. Αυτό οδήγησε άμεσα σε ένα δεύτερο κύμα αγροτικών εξεγέρσεων από το 1918, κατευθυνόμενο εναντίον των μπολσεβίκων μέσω “πράσινων” στρατών, οι οποίες κράτησαν μέχρι το 1920. Οι αγρότες βέβαια αποτελούσαν την μεγάλη πλειοψηφία στις περιοχές της Ρωσίας, εάν λοιπόν οι δυνάμεις των μπολσεβίκων οδήγησαν αυτήν την πλειοψηφία μέσω των όπλων τους, στην λιμοκτονία (αποκλείοντας τους από την ίδια τους την παραγωγή), αυτή είναι η σαφέστερη απόδειξη ότι ο μπολσεβικισμός ήταν μια δικτατορία της μειοψηφίας. Ο Λένιν στην εξουσία δεν είχε καμία απολύτως σχέση με τη λαϊκή “αυτοχειραφέτηση”, όπως ο Paul και ο Leo επιμένουν, πως είναι η ουσία του μαρξισμού. Εάν το πρόγραμμα του Λένιν οδήγησε απευθείας στην κρατική τρομοκρατία ενάντια σε μια καταπιεσμένη και εκμεταλλευμένη τάξη, τότε είναι πολύ δύσκολο να παρουσιαστεί ως απόδειξη πως η “ουσία” του μαρξισμού είναι η “αυτοοργάνωση” και ο “σοσιαλισμός από τα κάτω”.

Η αντίσταση σε καμία περίπτωση δεν περιοριζόταν στην ύπαιθρο, όπως οι απολογητές του Λένιν τείνουν να αναφέρουν, και ούτε η αστική αντιπολίτευση περιοριζόταν σε μέτριους σοσιαλιστές ή σε συντηρητικά στρώματα. Μεγάλα τμήματα της αστικής εργατικής τάξης εναντιώθηκαν στην μπολσεβίκικη κυβέρνηση, επειδή τα μέτρα της έρχονταν σε απευθείας ρήξη με την “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” μέσω “των οργάνων της, δηλαδή της αυτο-οργάνωσης, αποτελούμενη από τα συμβούλια, συνδικάτα, κομμούνες κλπ”, δηλαδή, από μια θέση πολύ αριστερά των Μπολσεβίκων. Ο Cliff ισχυρίζεται πως η βιομηχανία τέθηκε υπό ευθύ κρατικό έλεγχο, με στελέχη ορισμένα από τα κάτω. Το παραπάνω απλά δεν είναι αλήθεια, όπως ακριβώς δεν ισχύουν και όσα δηλώνει ο Harman, πως υπήρχε “εργατικός έλεγχος” ακόμα και στα τέλη της δεκαετίας του 1920, ή πως τα συνδικάτα εκπροσωπούσαν τους εργάτες. Το 1919 ατομικά στελέχη έλεγχαν το 10,8% των επιχειρήσεων, αλλά μέχρι το 1920 αυτό το ποσοστό έφτασε το 82%. Ο Cliff δήλωνε πως η Ρωσία του Στάλιν χαρακτηριζόταν από τεύλορισμό καθώς και αμοιβή με βάση τον αριθμό των παραγόμενων τεμαχίων, τα οποία χαρακτήρισε ως απόδειξη της εφαρμογής των “πιο εξευγενισμένων μεθόδων καπιταλιστικής εκμετάλλευσης”. Το παραπάνω είναι απόλυτα αληθές, μόνο που ο τεύλορισμός καθώς και αμοιβή με βάση τον αριθμό των παραγόμενων τεμαχίων εισήχθησαν αρχικά από τον Λένιν το 1918.

Εν τω μεταξύ οι εκλογές σταμάτησαν να πραγματοποιούνται στον κόκκινο στρατό από τον Μάρτη του 1918, και εν συνεχεία 50.000 πρώην αξιωματικοί του Τσάρου συντάχθηκαν για να υπηρετήσουν σε διοικητικές θέσεις, υπό την εποπτεία των εντεταλμένων μπολσεβίκων κομισάριων, και όχι υπό την εποπτεία των σοβιέτ. Τον Δεκέμβρη του 1917 ιδρύθηκε η μυστική αστυνομία των μπολσεβίκων η Cheka (“η Έκτακτη Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Αντεπανάστασης”) για να επιβλέπει “τον τύπο, τους σαμποτέρ, τους απεργούς και τους σοσιαλιστές επαναστάτες της δεξιάς”.

Η μπολσεβίκικη κεντρική επιτροπή διακήρυξε τα όργανα της Cheka “ιδρύθηκαν, υπάρχουν και λειτουργούν μόνο ως άμεσα όργανα του Κόμματος”, και όχι των σοβιέτ. Η Cheka ήταν 20 φορές μεγαλύτερη από την τσαρική Okhrana και μέσα σε 5 χρόνια δολοφόνησε 50 φορές περισσότερους ανθρώπους από ό,τι η Okhrana σε 50 χρόνια. Από τα μέσα του 1918 η Cheka ίδρυσε στρατόπεδα συγκέντρωσης για τους “ταξικούς εχθρούς”, τους ανυπάκουους εργάτες, τους εγκληματίες και τους αριστερούς της αντιπάλους, τα οποία διαδέχθηκαν τον Απρίλη του 1919 τα στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας, και τα δυο “καθαρίζονταν κατά καιρούς από μαζικές εξοντώσεις των κρατουμένων” [188]. Επίσης τα γκούλαγκ προέκυψαν υπό τον Λένιν, και οι περισσότεροι από τους κρατούμενους προέρχονται από τον απλό λαό. Ο Harman ισχυρίστηκε πως οι μπολσεβίκοι ήταν το “πλειοψηφικό κόμμα” στα σοβιέτ, όμως αυτό δεν είναι αλήθεια με κάποιες εξαιρέσεις σε λίγες πόλεις, αλλά μόνο για μερικούς μήνες, αφού οι μπολσεβίκοι ηττήθηκαν στις αστικές εκλογές του 1918 σε όλη την χώρα από τους μενσεβίκους το S.R. (σοσιαλοεπαναστατικό κόμμα) και το μικρό αναρχικό κίνημα. Αυτό αντανakλάει την γενικευμένη δυσαρέσκεια, η οποία εκφράστηκε επίσης μέσω απεργιών και διαδηλώσεων. Αντί να διατηρήσουν, ο Harman ισχυρίζεται, μια “δημοκρατική διαλεκτική μεταξύ του κόμματος και της εργατικής τάξης”, οι μπολσεβίκοι σχολαστικά διέλυσαν τα σοβιέτ που εξέλεξαν μη μπολσεβίκικες πλειοψηφίες, και απέτρεπαν τις εκλογές όποτε αυτό ήταν εφικτό.

Οι Μπολσεβίκοι προέβησαν σε γεωγραφικές υποδιαιρέσεις στις εκλογικές περιφέρειες του Σοβιέτ της Αγίας Πετρούπολης για να σιγουρέψουν τη νίκη τους, ασχέτως των ψήφων στους χώρους εργασίας. Ακόμα και ο Harman παραδέχεται πως στις αρχές του 1919 “καμία εκλογική διαδικασία δεν είχε λάβει χώρα στην Μόσχα για πάνω από 18 μήνες”. Οι αναρχικοί και η αριστερά-της S.R. που υποστήριζαν την σοβιετική δημοκρατία, όπως ο Maximoff, δέχθηκαν επίθεση από τα τέλη του 1917, την οποία ακολούθησαν μαζικές συλλήψεις και η καταστολή των αναρχικών εφημερίδων από 9 Απρίλη του 1918. Η σοβιετική εκπροσώπηση στα σοβιέτ δεν ήταν σε καμία περίπτωση η πηγή της εξουσίας των μπολσεβίκων, αυτό είναι μόνο ένας μύθος.

Η εξουσία του κόμματος στηριζόταν στον έλεγχο του υπουργικού συμβουλίου (Sovnarkom, ένα εκτελεστικό όργανο), στην εθνικοποιημένη οικονομία (μέσω της Vesenka ή του Ανώτατου Οικονομικού Συμβουλίου), στην Cheka και τον κόκκινο στρατό, καθώς και σε μια μεγάλη γραφειοκρατία που σε μεγάλο βαθμό επιστρατεύθηκε από το τσαρικό καθεστώς. Λιγότερο από το 10% των ανώτερων στελεχών στα σημαντικά υπουργία ήταν έστω μέλη του κόμματος, αυτή ήταν η δύναμη που επέτρεψε την καταστολή της σοβιετικής δημοκρατίας, και ένα κόμμα 600,000 μελών να ελέγχει μια χώρα 90 εκατομμυρίων το 1920. Ο Harman επιμένει πως οι διευθυντικές εντολές “επηρεάζονταν” από τα συνδικάτα και τους “κομμουνιστές εργάτες” έως το τέλος του 1920, αυτό το οποίο παρέλειψε να αναφέρει είναι πως τα συνδικάτα αποτελούσαν μέρος του κόμματος (οι “κομμουνιστές εργάτες”) από το 1919, και πως οι συνδικαλιστές ηγέτες ήταν διορισμένοι από το κράτος, καθώς και πως τα “συνδικάτα” έπαιξαν έναν καθοριστικό ρόλο στο μπλοκάρισμα απεργιών και στην τιμωρία των απεργών. Εν τω μεταξύ οι εργοστασιακές επιτροπές είχαν υπαχθεί στη Vesenka και τα “συνδικάτα”, καθώς και η έκτακτη συνέλευση των επιτροπών εργοστασίων του 1918 συνθλίφθηκε. Πολύ απλά οι μπολσεβίκοι δεν θεώρησαν και τόσο “δεδομένο ότι οι απεργίες δεν θα έπρεπε να κατασταλούν από το κράτος”, ή ότι “οι εργαζόμενοι ήταν ελεύθεροι να αλλάζουν τις θέσεις τους κατά την κρίση τους”. Μεγάλα τμήματα της βιομηχανίας στρατιωτικοποιήθηκαν, ενώ η αλλαγή εργασίας χωρίς άδεια ήταν “λιποταξία”, και ένα έγκλημα προς τιμωρία. Η γενική απεργία του Ιούλη του 1918, το κύμα απεργιών της άνοιξης του 1919 σε Μόσχα, Αγ. Πετρούπολη, Astrakhan και σε άλλες περιοχές καθώς και οι υπόλοιπες απεργίες σε Μόσχα και Αγ. Πετρούπολη δέχθηκαν άγρια και βίαιη καταστολή. Όταν το 1921 οι ναύτες της Κροστάνδης έλαβαν τα αιτήματα των απεργών για νέες εκλογές στα σοβιέτ, ανεξάρτητα εργατικά συνδικάτα, απελευθέρωση όλων των “αριστερών” πολιτικών κρατουμένων και του τύπου, τέλος στο πολιτικό μονοπώλιο των μπολσεβίκων, και τέλος στις επιτάξεις σιτηρών, έλαβαν ως απάντηση σφαίρες και θάφτηκαν σε ομαδικούς τάφους είτε στάλθηκαν σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας. Χωρίς ίχνος

ειρωνείας, οι μπολσεβίκοι γιόρτασαν τη συντριβή της Κρονστάνδης στις 18η Μαρτίου, ημέρα της 50ης επετείου της εξέγερσης της Κομμούνας του Παρισιού.

Ο Harman ισχυρίζεται πως το μπολσεβίκο κόμμα ήταν σχετικά ανοικτό μέχρι πριν τον Στάλιν, εν αντιθέσει με τα λεγόμενα του ήδη από το τέλος του 1919 το κόμμα ήταν ιδιαίτερα συγκεντρωτικό, και οι ελάχιστες εναπομείναντες διαφορετικές τάσεις του απαγορεύτηκαν το 1921, ενώ το 1922 η Αντιπολίτευση των Εργατών ανακηρύχθηκε ως παράνομη παράταξη και οι ηγέτες της αναγκάστηκαν να την αποκηρύξουν, επίσης ριζοσπαστικές τάσεις των μπολσεβίκων, όπως η Ομάδα των Εργαζομένων φυλακίστηκαν. Η GPU που ήταν η διάδοχος της Cheka, είχε ένα αχανές δίκτυο 51,000 πληρωμένων πληροφοριοδοτών στις αρχές του 1920, οι ξυλοδαρμοί, τα βασανιστήρια και οι βιασμοί ήταν συνήθεις μέθοδοι ανακρίσεων, ενώ όλοι οι βασικοί αριστεροί αντίπαλοι των μπολσεβίκων (συμπεριλαμβανόμενων και των “σοβιετικών αναρχικών”) εξορίστηκαν, φυλακίστηκαν, στάλθηκαν στα στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας ή εκτελέστηκαν. Επίσης οι συλλήψεις εντάθηκαν καθώς πλησίαζαν οι σοβιετικές εκλογές του 1922 και του 1925, πάραυτα οι μπολσεβίκοι έχασαν σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις, ενώ η δυσαρέσκεια της πλειοψηφίας των αγροτών σιγόβραζε, οι ενώσεις των αγροτών και οι υπόλοιποι φορείς δέχθηκαν αδιάστακτη καταστολή.

Οι συλλήψεις των αναρχικών και άλλων αριστερών συνεχίστηκαν σε όλη την δεκαετία του 1920, πολλοί από αυτούς στάλθηκαν είτε στις μονάδες “πολιτικής απομόνωσης” (polit-isolator) του Λένιν ή στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Σιβηρία και αλλού. Το 1922 η δεξιά ηγεσία του SR καταδικάστηκε σε θάνατο μετά από μια δίκη παρωδία ενώ η δίκη του 1924 της αριστεράς της SR περιλάμβανε και το “σταλινικό” θέαμα με τους κατηγορούμενους υπό διαρκή απειλή να παραδέχονται πως διέπραξαν μια σειρά από προφανώς ψεύτικες κατηγορίες. Παρά την καταστροφή των ντοκουμέντων, δεν μπορεί να υπάρξει καμία αμφιβολία για την συνεχή, και μεγάλης κλίμακας καταστολή των απεργών και των πολιτικών αντιπάλων που έλαβε χώρα η καθ’ όλη την προσταλινική περίοδο [202]. Σύμφωνα με τον Cliff “οι καταπιεσμένες εθνικότητες απέκτησαν το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού”. Αυτό θα ήταν πραγματικά εντυπωσιακό αν λάβουμε υπόψη πως οι εθνικές μειονότητες αποτελούσαν περίπου το μισό της ρωσικής αυτοκρατορίας. Όμως στην πραγματικότητα οι μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν τον κόκκινο στρατό για να επιβάλουν ρωσικά καθεστώτα στην Λευκορωσία και την Ουκρανία (1919), Γεωργία (1921), Αρμενία και Αζερμπαϊτζάν (1922). Ο Ian χρησιμοποιεί τον Serge ως πηγή παραθέτοντας πως “Ο Τρότσκι πολύ αργότερα ... διηγήθηκε ότι ο Λένιν και ο ίδιος είχαν σκεφτεί να αναγνωρίσουν μια αυτόνομη περιοχή για τους αναρχικούς αγρότες της Ουκρανίας, των οποίων στρατιωτικός ηγέτης ήταν ο Μαχνό”.

Ακόμα και αν αυτή η έντονα αμφισβητούμενη ανέκδοτη εξιστόρηση είναι αληθινή, είναι δύσκολο να αποτελέσει απόδειξη του προγράμματος των μπολσεβίκων ηγετών για χειραφέτηση. Δείχνει απλά ότι ο Τρότσκι και ο Λένιν διεκδικούσαν για τον εαυτό τους το δικαίωμα να αποφασίσουν κατά πόσον η πλέον ανεξάρτητη Ουκρανία -το μεγαλύτερο ρωσικό έδαφος μετά τη ίδια την Ρωσία-πρέπει να “αναγνωρισθεί” ως αναρχική ή “αυτόνομη”. Ένα μεγάλο μέρος της Ουκρανίας (κυρίως στο τμήμα της ανατολική πλευρά του ποταμού Dnieper γνωστό παλιότερα κυρίως ως Left Bank) ήταν κατά κύριο λόγο αναρχικό τόσο στις αγροτικές όσο και τις αστικές περιοχές. Οι τοπικοί μπολσεβίκοι αποτελούσαν μια ελάχιστη μειοψηφία, αν και η πλειοψηφία των αναρχικών δεν επέβαλε περιορισμούς στον Τύπο ή τη συμμετοχή τους στα τοπικά σοβιέτ και στις επιτροπές. Ωστόσο, ο Τρότσκι ανακήρυξε αυτά τα σοβιέτ παράνομα, και ο κόκκινος στρατός διέλυσε τις κομμούνες τους, και εκτέλεσε τους αρχηγούς του (ο Μαχνό και μερικοί άλλοι διέφυγαν στην εξορία), όλα αυτά συνέβησαν παρά τις επίσημες συνθήκες για στρατιωτική συνεργασία και μη επέμβαση [206], έτσι ήταν η μπολσεβίκικη “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας”. Ο μπολσεβίκικος πόλεμος στην αναρχική Ουκρανία συνδυάζει τις πολιτικές του καθεστώτος της καταστολής ενάντια στους αγρότες, την εργατική τάξη στα αστικά κέντρα και την επαναστατική αριστερά.

Επεξηγήσεις: Για ακόμα μια φορά, οδήγησε ο Λενιν στον “Σταλινισμό”;

Στο προηγούμενο κεφάλαιο δεν εξετάστηκαν καθόλου τα αίτια αυτών των ενεργειών, τα οποία χρησίμευσαν κυρίως στην καθιέρωση των Λένιν, Τρότσκι και των μπολσεβίκων γενικότερα στην περίοδο πριν τον Στάλιν. Ο Paul αναφέρθηκε στην “σημασία” της σκέψης του Λένιν για την “εργατική ταξική αυτοχειραφέτηση”, και ο Leo στην “δικτατορία του

προλεταριάτου” ως την “δημοκρατική υπεράσπιση της εργατικής ταξικής εξουσίας” μέσω των “οργάνων της αυτοοργάνωσης, όπως αυτά των συμβουλίων, των συνδικάτων, των κομμούνων κλπ.”. Όμως μπορούμε να δούμε οτιδήποτε από όλα αυτά την περίοδο του 1917-1922; Εφόσον η IST παρουσιάζει την μετά Λένιν περίοδο ως παραδείγματα καθεστώτων κρατικοκαπιταλιστικής τυραννίας, το μόνο πραγματικό παράδειγμα μιας μαρξιστικής “δικτατορίας του προλεταριάτου” που συνεπάγεται την “αυτοχειραφέτηση” και τον “σοσιαλισμό από τα κάτω” είναι το καθεστώς των Λένιν-Τρότσκι. Όμως μια σοβαρή ανάλυση αυτής της περιόδου δεν θα καταφέρει να βρει ουσιαστικές διαφορές από οποιαδήποτε άλλη μαρξιστική δικτατορία. Ο Harman χαρακτήρισε το μπολσεβίκικο κράτος έως το 1929 ως ένα βασικά “εργατικό κράτος”, που αντιπροσώπευε “κάποια από τα συμφέροντα των εργατών”. Ο Cliff ισχυρίστηκε πως είναι τουλάχιστον χαζό να αποκαλούμε την σταλινική σοβιετική ένωση “εργατικό κράτος”, μιας και δεν ήταν κάτω από εργατικό έλεγχο. Όμως αν δεχτούμε τον ορισμό του Cliff περί “εργατικού κράτους”, δεν υπάρχει ο παραμικρός τρόπος να ονομάσουμε την περίοδο των Λένιν, Τρότσκι ως μια περίοδο ενός “εργατικού κράτους”. Ακόμα και ο Harman παραδέχεται πως “ο άμεσος εργατικός έλεγχος σταμάτησε να υφίσταται από το 1918”, πως “η εργατική τάξη ασκούσε την μικρότερη επιρροή από οποιονδήποτε άλλο στο κόμμα”, πως η φράξια του Τρότσκι δεν ήταν “προλεταριακή” και πως το κόμμα ακόμα και στο εσωτερικό του ήταν άκρως εξουσιαστικό. Πού είναι λοιπόν ο “εργατικός έλεγχος”;

Το μπολσεβίκικο καθεστώς μοιάζει να συγκλίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό με τις απόψεις του Κροπότκιν και Μπακούνιν περί κράτους, ως ένα “επεμβατικό, επιθετικό και κατακτητικό” σώμα, της “ηγemonίας” μιας “άρχουσας τάξης” στηριζόμενης στον «στρατιωτικό και γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό», μια επανάσταση η οποία κατέληξε σε ένα στρατιωτικό καθεστώς ενός “συγκεντρωτικού κρατικού καπιταλισμού” όπου “πειθαρχημένοι άντρες και γυναίκες θα κοιμούνται, ξυπνάνε, δουλεύουν και ζουν στο ρυθμό ενός εμβλητίου”.

Όπως καταδεικνύει η θεωρία του Maximoff περί κρατικού καπιταλισμού, η καταστολή που έλαβε χώρα επέτρεψε και υπερασπίστηκε συγκεκριμένες σχέσεις παραγωγής, στις οποίες το μπολσεβίκικο κράτος, ως βασικός εργοδότης και ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής, εκμεταλλευόταν τον λαό μέσω των μισθών, των φόρων, των ενοικίων και των τιμολογήσεων. Δεν υπάρχει τίποτα το “επιφανειακό” ή “άτοπο” στις προβλέψεις του Μπακούνιν για το μαρξιστικό κράτος, αφού αυτές δείχνουν ότι προφανώς “δικαιώθηκε από την ετυμηγορία της ιστορίας”. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία κατά την γνώμη μου ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες η ρώσικη επανάσταση έλαβε χώρα –τοπική αντεπανάσταση, ιμπεριαλιστικές εισβολές, διάλυση της αριστεράς, οικονομική κατάρρευση, κλπ- άφησαν ένα βαθύ αντίκτυπο στην κοινωνία που δημιουργήθηκε. Επίσης οι πράξεις τμημάτων της αριστεράς (όπως η δεξιά της SR), επιτάχυναν την δημιουργία της δικτατορίας και της τρομοκρατίας. Η απομόνωση της Ρωσίας εξαιτίας των αποτυχιών των επαναστάσεων στην υπόλοιπη Ευρώπη, σήμαινε και την απομόνωση της ρωσικής επανάστασης, δημιουργώντας μια κατάσταση η οποία δεν είχε αναλυθεί από τα μαρξιστικά κείμενα μέχρι εκείνη την περίοδο, όπως η επιβίωση ενός επαναστατικού μαρξιστικού καθεστώτος σε μια μη αναπτυσσόμενη χώρα, η οποία δεν φαινόταν να έχει κανένα κοινό με το μοντέλο της Παρισινής Κομμούνας. Όμως είναι αυτή μια επαρκής εξήγησή της μπολσεβίκικης δικτατορίας; Οι ξένες εισβολές μπορούν να οδηγήσουν στα στρατόπεδα πολιτικής απομόνωσης (polit-isolator) που στάλθηκαν οι αναρχικοί και η αριστερά της SR; Από ότι φαίνεται για την IST αυτή είναι η απάντηση, μιας και αυτές οι συνθήκες έχουν καταδειχτεί ως ο κύριος λόγος της ανόδου μιας “μπολσεβίκικης δικτατορίας”, με τον σταλινισμό να θεωρείται όχι μόνο ως ένα καθεστώς βασισμένο στην βίαιη καταστολή της εργατικής τάξης και των αγροτών, αλλά και ως “γραφειοκρατικός κρατικός καπιταλισμός”.

Ο Harman θεωρεί πως “οι μπολσεβίκοι δεν είχαν άλλη επιλογή” από το να υποκαταστήσουν οι ίδιοι την εργατική τάξη, μιας και “η τάξη την οποία εκπροσωπούσαν είχε διαλυθεί κατά την διάρκεια του αγώνα υπεράσπισης της εξουσίας της”. Και ούτε “θα μπορούσαν να ανεχθούν την προπαγάνδισή ιδεών που υπονόμωσαν τη βάση της εξουσίας τους,” γιατί η εργατική τάξη “δεν υπήρχε πλέον ως μια συλλογικά οργανωμένη τάξη, έτσι ώστε να είναι σε θέση να καθορίσει τα δικά της συμφέροντα”. Είχε υποστεί “αποδεκατισμό” λόγω του πολέμου, και συνεπώς αντικαταστάθηκε από ένα “κεντρικό κυβερνητικό μηχανισμό ανεξάρτητο από τον άμεσο έλεγχο της (εργατικής τάξης)”. Εκ πρώτης όψεως ο Harman ακούγεται μάλλον ως ένας οικονομικός απλουστευτής, όπως και ο Cliff, ο οποίος έγραψε πως “η πίεση του παγκόσμιου καπιταλισμού” ανάγκασε τους αρχηγούς της σοβιετικής ένωσης να κάνουν την οικονομία “ολόένα και πιο όμοια στον παγκόσμιο καπιταλισμό”. Κοιτάζοντας πιο προσεκτικά, φαίνεται, πως αυτό θα ήταν μια εσφαλμένη

ανάγνωση, μιας και μέρη των κειμένων τους δημιουργούν μια αντίφαση στην προσπάθεια να κατηγορήσουν τον ιμπεριαλισμό για τα γκουλάγκ. Ο Harman δήλωσε ότι “οι μπολσεβίκοι θεώρησαν πως μια τέτοια δομή δεν θα μπορούσε να συντηρηθεί, εκτός αν απαρτιζόταν μόνο από εκείνους που στήριξαν ολόψυχα την επανάσταση, οι οποίοι είναι, μόνο οι μπολσεβίκοι”. Ενώ επίσης ο Cliff υποστήριξε ότι η τελική νίκη του κρατικού καπιταλισμού στη Ρωσία τουλάχιστον εν μέρει, οφείλεται σε ελιγμούς του Στάλιν στο κόμμα των μπολσεβίκων, και το γεγονός ότι “ο Λένιν ήταν στο νεκροκρέβατό του και εκτός των πολιτικών εξελίξεων για περίπου ένα χρόνο” .

Το παραπάνω είναι αρκετά σημαντικό, μιας και σύμφωνα με τους μπολσεβίκους η μοίρα της επανάστασης εξαρτιόταν από το ποιος θα επάνδρωνε τον “κεντρικό κρατικό μηχανισμό” που υποκαθιστούσε την εργατική τάξη, και έτσι πλέον μιλάμε για συγκεκριμένες αποφάσεις – αποφάσεις που λήφθηκαν υπό δύσκολες συνθήκες, όμως πάραυτα αποφάσεις- και όχι για απλό ντετερμινισμό. Αναφερόμαστε στην εκτίμηση των γεγονότων από τους μπολσεβίκους, στις αποφάσεις των μπολσεβίκων, και στην πεποίθηση των μπολσεβίκων πως μόνο αυτοί “στήριξαν ολόψυχα την επανάσταση”. Εάν έχει σημασία πως ένας άνθρωπος, ο Λένιν, “ήταν στο νεκροκρέβατό του και εκτός των πολιτικών εξελίξεων για περίπου ένα χρόνο”, τότε η στροφή προς τον κρατικό καπιταλισμό κατά την δεκαετία του 1920 (όπως θα το έθετε η IST) δεν ήταν αναπόφευκτη, αλλά εξαρτήθηκε από τις ενέργειες και τις αποφάσεις -αποφάσεις και ενέργειες που λήφθηκαν υπό δύσκολες συνθήκες, όμως πάραυτα αποφάσεις και ενέργειες- που διαμόρφωσαν τη μοίρα εκατομμυρίων ανθρώπων, στην πραγματικότητα, ολόκληρη την πορεία του σοσιαλισμού του 20ου αιώνα.

Εάν όμως αυτό ισχύει, τότε γιατί όλες οι επιλογές, αποφάσεις και ενέργειες οδήγησαν στην “μπολσεβίκικη δικτατορία”; Η δικτατορία προέκυψε πριν τον εμφύλιο πόλεμο, ο οποίος ξεκίνησε με την εξέγερση της τσέχικης λίγκας στο τέλος του Μάη του 1918. Η καταστολή της αριστεράς, η διάλυση της σοβιετικής δημοκρατίας, ο σχηματισμός μυστικής αστυνομίας, καθώς και η στροφή προς τον τεύλορισμό όλα τα παραπάνω ξεκίνησαν πολύ πριν από τον εμφύλιο. Ο εμφύλιος τελείωσε τον Νοέμβρη του 1920 με την ήττα των κύριων σωμάτων του λευκού στρατού, και την εκτόπιση των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων της δύσης, και όμως η καταστολή αυξήθηκε μετά το τέλος του εμφυλίου. Κανείς δεν αρνείται πως το καθεστώς έγινε ακόμα πιο ακραίο όταν ο Στάλιν απέκτησε τον απόλυτο έλεγχο στα τέλη της δεκαετίας του 1920, όμως όλα τα βασικά εργαλεία –τρομοκρατία ενάντια στον λαό και την αριστερά, στρατόπεδα συγκέντρωσης, μονοκομματικό κράτος, η καταπίεση των διαφορετικών απόψεων εντός του κόμματος, ο διορισμός του Στάλιν από τον Λένιν στην νέα θέση του κομματικού γενικού γραμματέα, οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής- υπήρχαν από την περίοδο του Λένιν. Ακριβώς επειδή όλη η εξουσία είχε συγκεντρωθεί στα χέρια μιας μικρής ελίτ έκανε το γεγονός της απουσίας του Λένιν για έναν χρόνο να έχει τόσο μεγάλη σημασία. Ο Cliff θεωρεί πως ο κρατικός καπιταλισμός ξεκίνησε υπό τον Στάλιν, όμως δεν υπάρχει κανένα απολύτως στοιχείο που να αποδεικνύει πως οι σχέσεις παραγωγής άλλαξαν από την περίοδο του Λένιν, ακόμα και αν η τρομοκρατία αυξήθηκε. Η άποψη του πως η “παγκόσμια οικονομία” “επέβαλε” μια καπιταλιστική δυναμική πάνω στην σοβιετική ένωση, καθώς και ο ατελής χαρακτηρισμός του για την περίοδο του Λένιν-Τρότσκι, αποκρύπτουν την πραγματικότητα. Ο Harman θεωρεί πως η δικτατορία συνεχίστηκε γιατί η εργατική τάξη είχε “διαλυθεί” και “δεν υπήρχε πλέον ως μια συλλογικά οργανωμένη τάξη, έτσι ώστε να είναι σε θέση να καθορίσει τα δικά της συμφέροντα” έχοντας υποστεί “αποδεκατισμό”. Το πρόβλημα με αυτού του είδους τα επιχειρήματα είναι προφανώς ότι η εργατική τάξη, η οποία “δεν υπήρχε πλέον” ως μια συλλογική δύναμη διατηρούταν επίμονα και απρόσκλητα στην (πολιτική) σκηνή, με απεργιακές κινητοποιήσεις το 1918, το 1919 και το 1921, αναγκάζοντας τους μπολσεβίκους να κηρύξουν τον στρατιωτικό για να διατηρηθούν στην εξουσία.

Προσπαθώντας να εξηγήσει γιατί η φρουρά της Κρονστάνδης – προπύργιο των Μπολσεβίκων το 1917 και το 1918 – ξαφνικά επαναστάτησε, ο Harman υποστήριξε (ενστερνιζόμενος τον Τρότσκι) ότι “η Κρονστάνδης του 1920 δεν ήταν η Κρονστάνδης του 1917”, μιας και τα “καλύτερα σοσιαλιστικά στοιχεία” είχαν “αντικατασταθεί κατά κύριο λόγο από τους αγρότες”. Στην πραγματικότητα όμως το 91% των πληρωμάτων των πλοίων της Petropavlovsk και της Sevastopol (που πρωτοστάτησαν στην εξέγερση) καθώς και το 75% ολόκληρου του στόλου της Βαλτικής είχαν στρατολογηθεί πριν τον Οκτώβρη του 1917 (έτσι και αλλιώς ο εμφύλιος δεν βασίστηκε σε ναυτικές συγκρούσεις). Εν πάσει περιπτώσει το ζήτημα της ταξικής σύνθεσης είναι παραπλανητικό, λες και οι ζωές των αγροτών αξίζουν λιγότερο. Επίσης ένα καθεστώς που δρα σε μια κατά κύριο λόγο αγροτική χώρα, και το οποίο θεωρεί τα αιτήματα των αγροτών καθώς και τα αιτήματα για σοβιετική δημοκρατία εξ ορισμού ως αντιδραστικά, πρόκειται για μια άδικη δικτατορία.

Η αμφιλεγόμενη κληρονομιά των Λένιν και Τρότσκι

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο, τον οποίο δεν αναφέρουμε είναι πραγματικά πολύ μεγάλος, γιατί οι μπολσεβίκοι επέμεναν πως μόνο αυτοί “στήριξαν ολόψυχα την επανάσταση”; Γιατί δεν “μπορούσαν να ανεχθούν την προπαγάνδη ιδεών που υπονόμειαν τη βάση της εξουσίας του” κομματικού μονοπωλίου; Γιατί φοβόντουσαν το αίτημα για νέες εκλογές, που ζητούσαν στην Κροστάνδη; Γιατί κατέστειλαν οποιαδήποτε ομάδα επικαλούταν συνθήματα του τύπου “ελεύθερα σοβιέτ” και “Τρίτη επανάσταση”;

Υπάρχουν δυο βασικές απαντήσεις. Η πρώτη είναι προφανής, οι μπολσεβίκοι αποτελούσαν μια πολύ μικρή μειοψηφία και δεν θα μπορούσαν να κερδίσουν καμία ανοικτή εκλογική αναμέτρηση από τα μέσα του 1918. Οι περισσότεροι αγρότες και εργάτες –και όχι μόνο οι αριστεροί- δεν δεχόντουσαν πως μόνο οι μπολσεβίκοι “στήριξαν ολόψυχα την επανάσταση”. Οι υποστηρικτές του Λένιν και του Τρότσκι συνήθως θεωρούν προσβλητικούς τους ισχυρισμούς πως η λενινιστική πρωτοπορία στηρίζεται σε μια αντίληψη υποκατάστασης. Όμως αυτό ακριβώς συνεπάγεται από τους ισχυρισμούς του Harman πως οι μπολσεβίκοι επέμεναν πως μόνο αυτοί “στήριξαν ολόψυχα την επανάσταση”, και πως θα συνέχιζαν με τον ίδιο τρόπο παρά τις εναντιώσεις (το 1921) σχεδόν του συνόλου της αριστεράς και της μεγάλης πλειοψηφίας της εργατικής τάξης και των εργατών. Οπότε υπό ποιο ακριβώς δικαίωμα κυβερνούσαν οι μπολσεβίκοι; Κάτω από ποια πεποίθηση υποστήριζαν πως οποιοσδήποτε εναντιωνόταν στον μπολσεβικισμό ήταν εξ ορισμού αντεπαναστάτης; Για να κατανοήσουμε και να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα δεν πρέπει να αγνοούμε τον δεύτερο βασικό παράγοντα αυτόν της μπολσεβίκικης θεωρίας. Ας διευκρινιστεί όμως στο σημείο αυτό τι ακριβώς υποστηρίζω. Δεν ισχυρίζομαι πως η σοβιετική επανάσταση ήταν ένα μπολσεβίκικο πραξικόπημα, ούτε πως οι μπολσεβίκοι ξεκίνησαν με ένα καταχθόνιο σχέδιο για την δημιουργία ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος. Είναι αρκετά σημαντικό να τονίσουμε πως υπάρχουν ριζοσπαστικά δημοκρατικά στοιχεία στην σκέψη του Λένιν, προφανώς κατά κύριο λόγο στο έργο του Κράτος και Επανάσταση, και πως ο Λένιν ήταν σαφώς προβληματισμένος τα τελευταία του χρόνια σχετικά με την γραφειοκρατικοποίηση του κόμματος. Επίσης ο Τρότσκι έπαιξε έναν ηρωικό ρόλο κατά την δεκαετία του 1930, όντας σχεδόν ο μοναδικός μαρξιστής ενάντια στο Στάλιν, πρωτοστατώντας σε αγώνες υπέρ της ισότητας των φύλων και ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις και τον φασισμό. Οι υποστηρικτές του σε ολόκληρη την Ασία και την Ευρώπη δολοφονήθηκαν από κομμουνιστές, όπως και ο γιος του, ενώ οι περισσότεροι από τους παλιούς συμμάχους του, συνθηκολόγησαν με τον Στάλιν, ενώ ο ίδιος εξορίστηκε, και στη συνέχεια δολοφονήθηκε.

Ωστόσο, η σκέψη του Λένιν και του Τρότσκι στο σύνολο της ήταν εξουσιαστική, συγκεντρωτική και βαγνκαρντιστική (substitutionist). Οι πράξεις τους συνεχώς κατέστρεφαν τις βασικές κατακτήσεις της λαϊκής επανάστασης του 1917, και επιχειρηματολογούσαν διαρκώς υπέρ του μονοκομματικού καθεστώτος. Το κράτος και η επανάσταση δεν αναφέρεται καθόλου σε ζητήματα όπως η αυτοδιαχείριση των χώρων εργασίας, η σημασία του πολιτικού διαλόγου και αμφισβήτησης στα σοβιέτ. Τονίζει εν αντιθέσει πως το “εργατικό κόμμα” πρέπει να έχει ως στόχο την “κατάληψη της εξουσίας” και την “διεύθυνση και οργάνωση του νέου συστήματος”. Εφόσον ο μαρξισμός ήταν πάντα σωστός, μια “επιστήμη” εκπροσωπούσε πάντα τα “πραγματικά” συμφέροντα του προλεταριάτου, και δεν υπήρχε καμία ανάγκη για έλεγχο και ισορροπία. Η πολιτική αμφισβήτηση δεν ήταν απλά άχρηστη αλλά και επικίνδυνη, μιας και υπήρχαν ομάδες που δεν είχαν την σωστή μαρξιστική κατανόηση της αλήθειας. Αυτός ο τρόπος σκέψης επιτρέπει και στο κόμμα να υποκαταστήσει την εργατική τάξη, όταν αυτή “διαλύεται” ή διαφωνεί με το κόμμα. Έτσι σύμφωνα με τον Λένιν: Θα είμαστε αμείλικτοι, τόσο στους εχθρούς μας όσο και σε όλα τα ταλαντευόμενα και επιβλαβή στοιχεία ανάμεσά μας, που τολμούν να φέρουν αποδιοργάνωση στο δύσκολο δημιουργικό μας έργο της οικοδόμησης μιας νέας ζωής για τους εργαζόμενους ανθρώπους. Όταν κατηγορούμαστε πως έχουμε ιδρύσει μια μονοκομματική δικτατορία, και όπως ακούσατε, προτείνεται ένα σοσιαλιστικό μέτωπο, εμείς λέμε, “Ναι, είναι μια δικτατορία του ενός κόμματος! Αυτό είναι ό,τι πρεσβεύουμε και εμείς δεν πρόκειται να μετακινηθούμε από τη θέση αυτή ... η δικτατορία του προλεταριάτου δεν μπορεί να ασκείται μέσα από μια οργάνωση που περιλαμβάνει το σύνολο αυτής της τάξης ... Μπορεί να ασκηθεί μόνο από μια πρωτοπορία”.

Αν και ο Τρότσκι ξεκίνησε να υποστηρίζει την άρση της απαγόρευσης των διαφόρων τάσεων στα τέλη του 1920, μόνο στα τέλη της δεκαετίας του 1930 υποστήριξε επίσημα και ανοικτά μια πολυτασική, πολυκομματική σοβιετική

δημοκρατία. Εν αντιθέσει τα επιχειρήματα του στα τέλη της δεκαετίας του 1910 και στα πρώτα χρόνια του 1920 τόνιζαν, όπως το 1924 πως “το κόμμα σε τελική ανάλυση είναι πάντα σωστό, μιας και το κόμμα είναι το μόνο ιστορικό όργανο που δόθηκε στο προλεταριάτο για την επίλυση των βασικών του προβλημάτων”. Τουλάχιστον ήταν πρόθυμος να δεχθεί μια χαλάρωση της απαγόρευσης των διαφορετικών τάσεων. Έτσι αναφέρει πως, “θέτουν το δικαίωμα να εκλέγουν τους αντιπροσώπους πάνω από το κόμμα, λες και δεν δόθηκε το δικαίωμα στο κόμμα να επιβάλλει τη δικτατορία του, ακόμη και αν αυτή η δικτατορία συγκρούεται προσωρινά με τις διαθέσεις των εργαζομένων για εργατική δημοκρατία ... η επαναστατική δικτατορία του προλεταριακού κόμματος για εμένα δεν είναι κάτι που κάποιος μπορεί απλά να απορρίψει ή να δεχτεί, αλλά αποτελεί μια αντικειμενική αναγκαιότητα”. Το παραπάνω συνδέθηκε με μια άποψη και υποστήριξη του από τα πάνω σοσιαλισμού που είναι πολύ δύσκολο να συμβιβαστεί με τα αξιολογούμενα οράματα του Leo και του Paul για “αυτοχειραφέτηση της εργατικής τάξης” και για την “αυτοοργάνωση μέσω συμβουλίων, συνδικάτων, κομμούνων κλπ”, μια θεώρηση και άποψη (αυτή του Τρότσκι) που έχει ως προοπτική τον κρατικό καπιταλισμό. Και πάλι, ακόμη και το Κράτος και Επανάσταση λαμβάνει ως υπόδειγμα και μοντέλο για τον σοσιαλισμό “την οργάνωση του συνόλου της οικονομίας υπό τον έλεγχο και την ηγεσία του ένοπλου προλεταριάτου -κάτι που είναι άμεσος στόχος μας”. Ενώ ο Λένιν λέει επίσης αλλού: “Πρέπει να θέσουμε το ζήτημα της ανά τεμάχιο εργασίας και να τα εφαρμόσουμε και να τα δοκιμάσουμε στην πράξη, θα πρέπει να θέσουμε το ζήτημα της εφαρμογής πολλών από αυτών που είναι επιστημονικά και προοδευτικά στο σύστημα Taylor ... η επανάσταση απαιτεί... τυφλή υπακοή στις εντολές των μεμονωμένων εκπροσώπων της σοβιετικής κυβέρνησης κατά τη διάρκεια της εργασίας ... μελέτη του κρατικού καπιταλισμού των Γερμανών ... καταβάλλοντας την μέγιστη δυνατή προσπάθεια για την αντιγραφή του και χωρίς να τον περιορίζουμε με την μη υιοθέτηση δικτατορικών μεθόδων για την επίτευξη της αντιγραφή του .. Και επίσης ο Τρότσκι αναφέρει “... Αν ο εμφύλιος πόλεμος δεν είχε καταστρέψει τα οικονομικά όργανά μας ... θα έπρεπε αναμφίβολα να είχαμε εισάγει το σύστημα της διαχείρισης από ένα άτομο (one-man management) στο τομέα της οικονομικής διαχείρισης, πολύ νωρίτερα [237] οι εργαζόμενες μάζες δεν μπορούν να αφεθούν να περιφέρονται σε όλη τη Ρωσία. Θα πρέπει να κατανεμηθούν εδώ και εκεί, δεχόμενοι διορισμούς και διαταγές, ακριβώς όπως οι στρατιώτες ... οι λιποτάκτες από την εργασία θα πρέπει να εντάσσονται σε τάγματα τιμωρίας ή να στέλνονται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ...”

Τέτοιες απόψεις είχαν προφανώς κάποιο αντίκτυπο στον τρόπο δράσης των μπολσεβίκων. Δεν έχει να κάνει με την παράθεση αποσπασμάτων ή την λήψη εκτός του συνολικού τους πλαισίου, οι μπολσεβίκοι στην εξουσία ενήργησαν διαρκώς και σταθερά, ακριβώς στις γραμμές που δείχνουν αυτά τα αποσπάσματα. Αντίθετα, οι ελευθεριακές προτάσεις στο Κράτος και Επανάσταση όχι μόνο δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, αλλά απορρίφθηκαν σε σχεδόν όλες τις δηλώσεις και ενέργειες των μπολσεβίκων όσο ήταν στην εξουσία. Το Κράτος και Επανάσταση δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ως η οριστική δήλωση του προγράμματος των Μπολσεβίκων.

Η παρισινή κομμούνια αποτέλεσε μια ριζοσπαστική δημοκρατία, ενώ το μπολσεβίκικο καθεστώς μια αστυνομικοκρατούμενη δικτατορία. Μεγάλα τμήματα της τσαρικής ελίτ παρέμειναν στο μπολσεβίκικο καθεστώς, αλλά ο λαός δεχόταν την καταστολή συστηματικά: όπως είπε ο Τρότσκι: “Η εξουσία των δημοκρατικών Σοβιέτ αποδείχθηκε ακατάλληλη, ακόμα και αβάσταχτη, όταν η καθημερινή εργασία ήταν η εξυπηρέτηση αυτών των εν λόγω προνομιούχων ομάδων, των οποίων η ύπαρξη ήταν αναγκαία για την άμυνα, για τη βιομηχανία, για την τεχνική κατάρτιση και την επιστήμη”. Και μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο, το καθεστώς συνέχισε ακριβώς την ίδια πολιτική πορεία που είχε ήδη οριστεί. Έτσι, η Αριστερή Αντιπολίτευση του Τρότσκι τάχθηκε υπέρ της εκβιομηχάνισης και της κολεκτιβοποίησης χρόνια πριν από τον Στάλιν, που αποτελεί έναν από τους λόγους για τον οποίο τα μέλη της λιποτάκτησαν μαζικά προς στο Στάλιν αργότερα. Εξουσιαστικά μέσα οδηγούν σε εξουσιαστικούς σκοπούς και αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο όταν οι σκοποί αυτοί καθαυτοί είναι εξουσιαστικοί. Τελικώς, είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι μπολσεβίκικη ιδεολογία ήταν απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η επιτυχία της επανάστασης και ότι η ίδια ιδεολογία δεν είχε κανένα αντίκτυπο στην έκβαση της επανάστασης. Όπως ο Maurice Brinton κατέληγε στο κλασικό έργο του αυτής της περιόδου: “η μπολσεβίκικη ιδεολογία και πρακτική ήταν σημαντικές και μερικές φορές αποφασιστικοί παράγοντες της (επαναστατικής) εξέλιξης, σε κάθε κρίσιμο στάδιο αυτής της κρίσιμης περιόδου”.

Το να αναφέρεται κανείς σε μια διακριτή και γενικότερα διαφορετική περίοδο του “σταλινισμού” στην ιστορία της ΕΣΣΔ είναι λάθος. Τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος υπήρχαν από πριν ο Στάλιν καταλάβει την εξουσία και

συνέχισαν καιρό μετά το θάνατό του το 1953. Η περίοδος του Στάλιν σηματοδεύτηκε από αυτή του Λένιν/Τρότσκι, αφενός, και του Νικήτα Χρουστσόφ, από την άλλη. Αλλά δεν ήταν μια ξεχωριστή εποχή. Ο ίδιος ο Χρουστσόφ αποστασιοποιήθηκε από τις φρικαλεότητες για τις οποίες ο ίδιος, προσωπικά, ήταν υπεύθυνος ως βοηθός του Στάλιν κατηγορώντας για αυτές τον Στάλιν στο βιβλίο "Secret Speech". Στην εξουσία, βέβαια, διατήρησε το λεγόμενο «σταλινικό» μηχανισμό. Ομοίως, η σύγχρονη υπερασπιστές του Λένιν και του Τρότσκι αποστασιοποιούν αυτές τις προσωπικότητες από τις φρικαλεότητες για τις οποίες, αυτοί ήταν προσωπικά υπεύθυνοι κατηγορώντας και αυτοί τον Στάλιν, και με τον τρόπο αυτό, δημιουργούν μια ριζικά λανθασμένη εικόνα της περιόδου πριν τον Στάλιν. Στην εξουσία, βέβαια, ο Λένιν και ο Τρότσκι έθεσαν τα θεμέλια του λεγόμενου "σταλινικού" μηχανισμού.

Εν κατακλείδι: σε ποια η παράδοση θα πρέπει να στραφούμε για την αντίσταση του 21ου αιώνα;

Όπως ανέφερα και στην αρχή, η IST είναι αξιοσημείωτη για την προσήλωσή της στο από τα κάτω σοσιαλισμό και την αυτοχειραφέτηση. Στο παρών κείμενο, έχω προσπαθήσει να ξεκαθαρίσω κάποιες παρανοήσεις της IST για τον αναρχισμό και τον συνδικαλισμό, δείχνοντας σε ποια σημεία νομίζω πως αυτές συγκλίνουν και που διαφέρουν. Είμαστε όλοι υπέρμαχοι "της δημοκρατική υπεράσπισης της εργατικής ταξικής εξουσίας" μέσω των "οργάνων της αυτοοργάνωσης, τα συμβούλια, τα συνδικάτα, τις κομμούνες κλπ". Είμαστε όλοι υπέρμαχοι του από τα κάτω σοσιαλισμού και της "εργατικής ταξικής αυτοχειραφέτησης" έτσι δεν είναι;

Το ερώτημα βρίσκεται στο αν αυτές οι δεσμεύσεις και επιθυμίες είναι συμβατές με την υποστήριξη του Λένιν και του Τρότσκι; Προσωπικά μου φαίνεται, αντιθέτως, ότι υπάρχουν περισσότερα κοινά μεταξύ της δεδηλωμένης δέσμευσης της IST στον από τα κάτω σοσιαλισμό, και της επαναστατικής ταξικής πολιτικής του αναρχισμού και του συνδικαλισμού, από ό, τι υπάρχει μεταξύ αυτών των δεσμεύσεων της IST και της πολιτική του Λένιν και του Τρότσκι. Είναι αδύνατον να συμβιβαστεί μια υπεράσπιση του "από τα κάτω σοσιαλισμού" και "της αυτοχειραφέτησης" με την υπεράσπιση της εξουσίας των μπολσεβίκων. Το πρώιμο μπολσεβίκικο καθεστώς ήταν το ακριβώς αντίθετο της δημοκρατικής υπεράσπισης της εργατικής τάξης εξουσίας" μέσω των "οργάνων της αυτοοργάνωσης, τα συμβούλια, τα συνδικάτα, τις κομμούνες κλπ." Η καταπίεση του λαού από τον Λένιν και τον Τρότσκι ήταν κάπως λιγότερο εντεταμένη από ό, τι αυτή του Στάλιν, αλλά αυτό ελάχιστα σημαίνει ότι δεν ήταν συνεχής, εκτενής, βάνουση και καίρια. Το "περίγραμμα του σταλινικού κράτους" εκπονήθηκε από τον Λένιν και τον Τρότσκι. Ο Λένιν και ο Τρότσκι ήθελαν πραγματικά μια εργατική επανάσταση, και έχουν πολλές σημαντικές ιδέες, αλλά οι βασικές προοπτικές και η στρατηγική τους είναι, σε τελική ανάλυση, ασυμβίβαστες με την λαϊκή ταξική εξουσία.

Για να επαναδιεκδικήσουμε το σοσιαλισμό, πρέπει να επαναδιεκδικήσουμε την συμμετοχική δημοκρατία και τις επαναστατικές παραδόσεις, που δέχθηκαν την καταστολή του λενινιστικού μαρξισμού. Αυτό προϋποθέτει ότι οι ειλικρινείς μαρξιστές θα ασχοληθούν σοβαρά -χωρίς να προσπαθούν να δώσουν μια αλαζονική διάλεξη- με την μαύρη φλόγα του αναρχισμού και του συνδικαλισμού, και το εναλλακτικό όραμα του ελευθεριακού κομμουνισμού, της επαναστατικής διαδικασίας και της ριζοσπαστικής δημοκρατίας. Καταλαβαίνω την έλξη της Ρωσικής Επανάστασης, και του μαρξισμού, αλλά δεν θα ήταν πιο συνεπής για την IST να αγκαλιάσει τη Ρωσική Επανάσταση, απορρίπτοντας τον Λένιν και τον Τρότσκι, και -αν η IST πρέπει να ασπαστεί το μαρξισμό, και όχι, λογικά τον αναρχισμό/συνδικαλισμό- να ασπαστεί τα ελευθεριακά ρεύματα της, όπως ο Karl Korsch, Anton Pannekoek και άλλοι, και να απορρίψει τον Λένιν και τον Τρότσκι; Αυτή η παράδοση τουλάχιστον έχει τις ρίζες της στην πιο ελευθεριακή και δημοκρατική πλευρά του μαρξισμού του Μαρξ, ακόμα κι αν ήταν μια μειοψηφική παράδοση. Θα αφήσω λοιπόν το θέμα εδώ.